

què ens hi juguem?

Reflexions per a
un any electoral

Diversos Autors

La totalitat d'aquest llibre, tant el contingut com el disseny estan sotmesos sota llicència <<Reconeixement-No comercial-Obres derivades>> que podeu consultar a la xarxa a <<http://cat.creativecommons.org/licencia/>>

Edita CRISTIANISME I JUSTÍCIA
Roger de Llúria 13 - 08010 Barcelona
93 317 23 38 - info@fespinal.com
www.cristianismeijusticia.net

Dipòsit Legal: B 29759-2015
ISSN: 2014-6485
Edició: gener de 2016

Traducció del castellà: Jordi Font Barris
Revisió del text: Ma del Mar Martínez Jaume
Disseny coberta: Jordi Pascual Morant
Disseny i maquetació interior: Pilar Rubio Tugas

QUÈ ENS HI JUGUEM?

REFLEXIONS PER A UN ANY ELECTORAL

SUMARI

INTRODUCCIÓ	3
ÈPOCA DE CANVIS. CANVI D'ÈPOCA	4
#2015electoral: ens hi va la vida	4
Una repolitització que anirà a més	5
Vocacions a la política?	6
Vots i vetos	7
I el canvi ha arribat... ..	8
Entre la por i l'esperança	9
L'àmbit local, taller per a un altre món possible #2015electoral	10
PROPOSTES PER A UN MÓN MILLOR	12
Política, tecnopolítica i desenvolupament digital	12
Arrencar la mordassa, conquerir la comunicació des de baix	14
Cultura i eleccions polítiques	16
La religió una basa electoral	18
Una agenda política verda per a la cura de la casa comuna	19
I amb els impostos i el sistema fiscal, què fem?	21
Reptes educatius per a la transformació de la societat	22
Propostes per a una política migratòria més humana	23
Als que voten: #novotismasclisme	25
Per la teva salut vota a consciència	28

Autors

Francisco José Pérez. Delegat Diocesà de Pastoral Obrera a la Diòcesi de Saragossa.

Oscar Mateos. Responsable de l'Àrea Social de Cristianisme i Justícia. Professor a la Facultat de Comunicació i Relacions Internacionals Blanquerna-URL.

Daniel Izuzquiza, sj. Director d'entreParéntesis i cap de redacció de *Razón y Fe*.

José I. González Faus, sj. Membre de l'Àrea Teològica de Cristianisme i Justícia.

Guillermo Casasnovas. Llicenciat i màster en Administració d'empreses (ESADE).

Ismael Peña-López. Professor de Societat de la Informació a la UOC.

Jordi de Miguel Capell. Periodista de *La Directa* i del Grup Contrast.

Suso López. Comunicador audiovisual. Especialista en comunicació política.

Jorge Picó. Director, actor i autor teatral. Fundador de la companyia Ring de Teatre.

Jaume Flaquer, sj. Responsable de l'Àrea Teològica de Cristianisme i Justícia. Professor a la Facultat de Teologia de Catalunya.

Chema Castells. Màster en cooperació al desenvolupament.

Xavier Casanovas. Director de Cristianisme i Justícia.

Pepe Menéndez. Director adjunt de Jesuïtes Educació.

Xavier Alonso. Responsable de l'àrea d'estrangeria a la Direcció General per a la Immigració de la Generalitat de Catalunya.

Sonia Herrera. Comunicadora, blogger i investigadora. Responsable de comunicació de Cristianisme i Justícia.

Nani Vall-Ilossera. Metgessa de família. Presidenta del Fòrum Català d'Atenció Primària (FoCAP).

INTRODUCCIÓ

Aquest any ha estat marcat per diferents cites electorals. La darrera el proper 20 de desembre. Davant d'aquesta realitat cap al mes de maig vam plantejar-nos que seria interessant obrir una secció al [blog](#) de Cristianisme i Justícia ([Gastar la vida](#)) on abordar diferents temes clau per reflexionar a l'hora d'anar a votar (salut, ecologia, educació, municipalisme, cultura, llibertat d'expressió, societat de la informació, religions, migracions, drets civils, gènere, economia i fiscalitat...). D'aquesta idea va sorgir la secció #2015electoral on vam convidar a participar diverses persones, professionals d'alguns d'aquests àmbits, perquè ens donessin elements a tenir en compte en el debat polític generat al voltant de cada tema, així com els grans reptes que es plantegen i les línies vermelles que no s'haurien de creuar.

Així van anar naixent tot un seguit de reflexions profundes que arrelen molt més enllà de l'especificitat de cada àmbit i que ressonen en els nostres valors interpel·lant-nos sobre quina societat volem ajudar a construir: com fer una societat més democràtica i igualitària?, com posar en diàleg els diferents models educatius existents per aconseguir-ho?, com repolititzar-nos per continuar construint l'altre món possible?, com vèncer la por i cultivar esperança?, com posar la cura en valor?, com empoderar-nos per col·laborar en la transformació social?, com votar en consciència?

No serà fàcil respondre a totes aquestes preguntes. Nosaltres només hem posat un petit granet de sorra... La deliberació i la decisió del vot són accions individuals que ens afecten a tots i totes col·lectivament. Val la pena dedicar una estona.

ÈPOCA DE CANVIS. CANVI D'ÈPOCA

#2015electoral: ens hi va la vida

Francisco José Pérez

«La crisi mundial, que afecta les finances i l'economia, posa de manifest els seus desequilibris i, sobretot, la greu mancança de la seva orientació antropològica, que redueix l'ésser humà a una sola de les seves necessitats: el consum.» [Evangeli Gaudium 55]

Les eleccions que s'acosten presenten un interès més gran que l'habitual. Alguna cosa s'està coent i esperem que el seu sabor ens agradi. L'aperitiu electoral andalús no ha servit per aclarir els dubtes. Ens ha deixat, això sí, pinzellades per pensar, encara que no siguin extrapolables. D'una banda, l'escassa penalització dels votants a la corrupció. Mala notícia quan la corrupció arriba a dimensions estructurals, malgrat els atenuants que puguin assenyalar-se (no tots els polítics són iguals...). D'altra banda, es mantenen les tendències que es venien manifestant, encara que amb traços tènues. Les opcions majoritàries perden pes electoral (més el PP que el PSOE) i emergeixen forces que trepitgen els talons a les dues formacions: Podem i Ciutadans. L'altra alternativa, UPyD, no apareix com a tal, i els mals resultats l'empenyen a un procés de desconstrucció que sembla que els enfonsarà encara més. IU confirma la seva tendència a perdre rellevància davant de Podem, i que s'accentuarà en la mesura que segueixin presentant-se de forma esquizofrènica: ser referent (avantguarda) d'una esquerra sociològicament poc rellevant i voler ser una opció electoral important. Per no parlar d'aquesta confusió entre moviment social i partit electoral.

Els comptes, doncs, no surten clars, però les inquietuds i esperances segueixen en peu. Què hi ha, doncs, de torbador i atractiu en aquestes eleccions?

D'una banda, hi ha una crisi antropològica latent i això confereix una gran importància a les eleccions. El model de persona que ens han anat proposant els dos grans models socials que han dominat políticament els últims temps està en crisi. Ja sigui la de l'ésser humà egoista i individualista que busca maximitzar el seu benestar individual, ja sigui el consumidor «passiu» de drets d'un benestar vinculat a una espiral de creixement econòmic. I aquesta crisi està fent-nos experimentar amb força la indigència, una vulnerabilitat que es manifesta en tres experiències bàsiques: la creixent consciència d'indefensió davant nostre propi poder; l'experiència constant de fracàs de la llibertat en l'assoliment d'una convivència justa i joiosa, i l'anhel d'una plenitud que transcendeix la satisfacció de les necessitats materials i el consumisme.

Per a l'observador atent, la dona i l'home actual, les persones indignades, estan demanant «alguna cosa més», cosa que no es redueix només a tècnica, ni ciència, ni economia, ni consum. Demanen una cosa nova: un salt qualitatiu de tipus antropològic, una nova dona i un nou home.

Aquest desig de canvi —potser el més difícil de percebre— es complementa amb altres en les diverses esferes de la vida (política, econòmica, laboral, social...) que, amb les seves ombres i les seves llums, reflecteixen ja aquesta nova comprensió de la persona en aquesta era de la globalització.

Es pot assenyalar com aquests canvis ja han començat a produir-se, especialment amb la reivindicació de la ciutadania, que s'està convertint en un concepte polític central, i de la participació com a dimensió fonamental del nostre ésser so-

«La dona i l'home actual, les persones indignades, estan demanant “alguna cosa més”, cosa que no es redueix només a tècnica, ni ciència, ni economia, ni consum.»

cial, cosa que està donant lloc a una nova «ecologia humana», prenyada de somnis d'humanitat i de pràctiques alliberadores. Canvis que, d'altra banda, no són aliens als «pecats de la democràcia» i que estan impulsant un procés imparabile per «democratitzar la democràcia».

Un altre canvi exigit des d'aquesta nova concepció de la persona afecta el paper de l'economia i el dels poders econòmics i financers. Si s'havia pensat que des del poder polític democràtic es podia superar, o almenys esmorteir, la lluita de classes pròpia del conflicte social, hem vist com el «secrest» de l'Estat per part d'aquests poders econòmics i financers l'ha intensificat, amb nefastes conseqüències per a les classes populars, que pateixen nous i violents processos d'explotació, opressió i dominació, alhora que emergeixen fenòmens nous, com la presència de persones, i fins i tot països, sobrants des d'aquesta nova lògica dominadora.

I tot això, al costat d'altres qüestions fonamentals per a la vida social, està en joc en les pròximes eleccions. Per això, a l'Escola Diocesana de Formació Social de Saragossa ens va semblar important reflexionar sobre el significat del vot en aquest nou context; sobre la necessitat de repensar la política, situant l'ètica en el seu cor i, per això mateix, avui inaugurem la secció #2015electoral a Cristianisme i Justícia. També assenyalar el que, al nostre parer, eren qüestions a tenir en compte en aquestes pròximes eleccions, per tal de donar respostes positives a aquesta emergència d'una dona i un home nous, que facin possible aquesta altra societat necessària. I també hem volgut fer-ho tenint en compte les aportacions de l'Evangeli i la Doctrina Social de l'Església, ja que estem convençuts que és aquesta nova reinvençió de la persona i la democràcia, en totes les seves dimensions (política, social, econòmica...) una font inesgotable de propostes i alternatives humanitzadores.

«Les classes populars pateixen nous i violents processos d'explotació, opressió i dominació.»

5

Una repolitització que anirà a més

Oscar Mateos

[*El Ciervo*] Quatre anys després de l'15-M la societat espanyola s'ha repolititzat. «Nosotros los de Sol ya no somos los mismos», proclamava una pancarta aquells dies de maig de 2011 a la plaça madrilenya. I encara que és difícil de quantificar i de demostrar empíricament aquesta afirmació, la veritat és que res no sembla igual: el panorama polític hereu de la Transició, que tenia en el bipartidisme la seva màxima expressió, es troba en una profunda crisi de legitimitat (que alguns anomenen «crisi de règim»); en les properes eleccions municipals concorreran desenes de candidatures ciutadanes que, amb totes les seves contradiccions, volen escapar de la lògica partidocràtica de les últimes dècades, o entre d'altres aspectes, són cada vegada més els estudis que indiquen una nova eferescència de les iniciatives d'economia social (cooperatives de consum, bancs de temps, espais de *coworking*, etc.).

És tot resultat directe del 15-M? Evidentment, no. El 15-M cal entendre'l no tant com un moviment social en ús, sinó com un esdeveniment social en què es va expressar el malestar de fons d'una societat que percebia els partits polítics com a intermediaris incapaçs i deslegitimats per fer front a una realitat social caracteritzada per la desigualtat i la manca d'oportunitats. El 15-M va posar lletra, de manera creativa i original, a una música de fons que anava sonant els últims anys.

I va ser a les places i a les xarxes on a partir d'aleshores es va generar el despertar d'una nova consciència social. Una consciència que era autocrítica («dormíem, despertem») i que reconeixia que en aquest context neoliberal havíem transitat tristament de la condició de ciutadans i de subjectes polítics a la de mers consumidors de coses. Però amb el 15-M «mudem la pell», «actualitzem el nostre programari», vam ser més conscients, en definitiva, que el tipus de democràcia i el tipus d'economia eren models que havien de ser qüestionats i repensats.

Per als més pessimistes, aquest tipus d'argumentacions resulten del tot exagerades. En general, solen entendre el 15-M com un fet puntual, que va quedar cir-

«Amb el 15-M “mudem la pell”, “actualitzem el nostre programari”, vam ser més conscients.»

cumscrit a l'ocupació de l'espai públic d'aquells dies i que no va tenir la capacitat de transcendir socialment. Així mateix, per aquesta visió, les iniciatives socials, polítiques o econòmiques tenen una envergadura molt minoritària, ja que la societat, en general, segueix abstreta per les «bondats» del sistema: el consum desenfrenat, les noves tecnologies, els quatre milions d'espectadors que setmanalment té el programa de televisió *Gran Hermano*...

No obstant això, aquesta última visió pateix d'un cert curterminisme. Calen llums llargues per entendre que les transformacions socials tenen lloc en processos molt dilatats. En un moment de ruptura del contracte social (desigualtats creixents, drets fonamentals que no es compleixen, etc.) i en el qual falten clarament contrapoders a la preocupant hegemonia de l'àmbit financer, la convulsió i intensitat social del present podrien significar l'inici d'un procés que tracta de redibuixar nous consensos i regles de joc orientades a una veritable equitat. En aquest sentit, és probable, com assenyalen algunes veus, que si la fractura social s'aguditza, si els joves segueixen a la intempèrie, mancats d'oportunitats i amb una vida cada vegada més precaritzada, aquesta repolitització vagi a més. Curiosament, el camí de tornada a la ciutadania l'hauré fet enmig d'una vida caracteritzada per una major incertesa i vulnerabilitat.

Vocacions a la política?

Daniel Izuzquiza

[*Alfa y Omega*] Aquest 2015 és, sens dubte, un any apassionant des del punt de vista polític. Sense sortir del nostre país, hem celebrat ja eleccions municipals i autonòmiques, tenim les catalanes a tocar i les generals a la tardor. Com hem de viure la política els cristians? Crec que no podem desentendre'ns de l'acció política, sospitar d'ella de manera sistemàtica o deixar-la en mans d'altres actors. Molt profund i raonable és l'anhel del papa Francesc:

«Demano a Déu que creixi el nombre de polítics capaços d'entrar en un autèntic diàleg que s'orienti eficaçment a curar les arrels profundes i no l'aparença dels mals del nostre món! La política, tan denigrada, és una altíssima vocació, és una de les formes més precioses de la caritat, perquè busca el bé comú.» [*Evangelii Gaudium* 205]

Per aquest motiu, a més de mirar amb interès, ens hi hem d'implicar. Què podem fer, com a cristians i com a entitats d'Església? Em sembla que hi ha una sèrie de coses que podem fer per a contribuir a una regeneració de la política, des de l'òptica del bé comú i la lluita per la justícia evangèlica. Ho resumiré amb quatre verbs: suscitar, formar, discernir i acompanyar.

En primer lloc, hem de suscitar vocacions polítiques. En el procés de maduració creient, tothom ha de créixer en el seu desig de servir els altres i de transformar la societat, per a fer-la més d'acord al somni de Déu. Això suposa nombroses mediacions (familiars, professionals, culturals...) entre les que no podem oblidar el compromís cívic, associatiu, sindical, veïnal i polític. És un error pensar que la vivència cristiana de la caritat s'esgota en el terreny íntim o, com a molt, en les relacions interpersonals.

Per això, és imprescindible també afavorir processos de formació sociopolítica. Cal conèixer la doctrina social de l'Església i les eines d'anàlisi de la realitat social; cal aprendre sociologia, economia, política internacional o assumptes culturals; cada vegada es més imprescindible familiaritzar-se amb els testimonis de la nostra història i teixir xarxes amb altres actors. L'autonomia de l'esfera secular i la complexitat del nostre món exigeix, també als cristians, rigor en l'anàlisi i en la proposta. I, com en altres àmbits de la formació cristiana, cal combinar una formació genèrica per a tothom amb una formació més específica per a aquelles persones que es van implicant de manera més activa i intensa.

Un tercer pas consisteix en discernir aquestes possibles vocacions polítiques. Si vivim una espiritualitat encarnada, és d'esperar que molts cristians desenvolupin

«Hem de suscitar vocacions polítiques. També és imprescindible afavorir processos de formació sociopolítica.»

un desig d'entregar-se als altres a través de diverses mediacions professionals, empresarials, educatives, militants, en el voluntariat... Les possibilitats són moltes, i entre elles no podem obviar el compromís cívic, ni oblidar que aquest pugui desembocar en el terreny polític, també en el marc dels partits i les institucions. Com dic, les possibilitats són àmplies, però han de ser discernides. No es pot donar res per suposat, ni descartar-ho per avançat ni assumir-ho com a obvi.

Hi ha un quart element igualment valuós però que, massa sovint, passem per alt. Em refereixo a acompanyar aquestes vocacions polítiques; o, millor dit, acompanyar les persones que, des de la seva fe cristiana i el seu compromís social, decideixen implicar-se en la política activa. Massa cops les deixem soles, les critiquem des de fora, les deixem al marge dins de la comunitat cristiana... Es tracta d'un servei abnegat, difícil i molts cops incompès. Em sembla que com a Església tenim una seriosa responsabilitat en acompanyar aquestes persones en el seu compromís públic, sense que això signifiqui estar d'acord o legitimar les seves decisions concretes. En aquests moments, a Espanya, aquest és un repte molt rellevant, perquè nombrosos cristians estan entrant en política, des de diferents partits i coalicions, en tasques de govern o d'oposició. Necessitem, com a comunitat cristiana, acompanyar aquestes persones i generar espais d'encontre més enllà de les legítimes diferències.

Una mica d'això és el que acaba de tenir lloc a Sant Sebastià. Entre els dies 26 i 30 d'agost, s'ha celebrat el II Taller de formació sobre «Fe i compromís sociopolític», organitzat per Càritas Espanyola, el Moviment dels Focolars, la Comunitat de Vida Cristiana (CVX) i la Companyia de Jesús, a través dels centres Cristianisme i Justícia, Pignatelli i entreParéntesis. En ell hi han participat 25 joves de tot el territori espanyol i de diverses procedències eclesials, units pel desig d'aprofundir en el seu compromís creient en la societat.

Un últim aclariment. L'Església no és un *lobby* i els cristians en el terreny polític mai no hem de convertir-nos en un grup de pressió per a assolir interessos particulars; més aviat hem d'apostar per l'*advocacy*, la incidència pública a favor del bé comú i de les persones i grups més dèbils. Per això, faig meves les paraules del papa Francesc:

«Prego al Senyor que ens regali més polítics als quals els dolgui de debò la societat, el poble, la vida dels pobres.» [*Evangelii Gaudium* 205]

Vots i vetos

José I. González Faus

De vegades sembla com si les lleis d'educació tinguessin efectes retroactius i comencin per afectar els seus mateixos autors: no és que els nostres nois no sàpiguen que, a més de l'anàfora, existeix la catàfora, sinó que els nostres governants tampoc no saben que a més dels vots existeixen els vetos.

En les eleccions s'expressen els vots explícitament, però també se solen expressar vetos de manera concomitant. El ciutadà, a més de dir «voto aquest» (que de vegades li resulta una elecció indiferent o dubtosa), busca dir també: «excloc aquell». I de vegades hi ha grans majories absolutes en aquests rebutjos implícits.

D'aquí l'aberració antidemocràtica que pot suposar legislar que governi simplement la llista més votada: perquè si en una comunitat està governant la llista que ha sigut més vetada, la cosa pública serà ingovernable: les protestes s'eternitzaran, i caldrà recórrer a la policia i a les lleis mordassa per a defensar una democràcia quasi inexistente, de les amenaces d'una altra democràcia possible.

En altres països, que segons el Sr. Rajoy estan per sota de nosaltres (per allò tan sentit de que nosaltres estem sent un exemple per a Europa), aquest perill es coneix ja des de fa temps. Per això, existeix el recurs a les segones voltes, quan cap partit o coalició no hagi obtingut la majoria. L'experiència ha mostrat que, de vegades, en aquesta segona volta no surt la llista més votada (o la minoria més

«El ciutadà, a més de dir “voto aquest”, busca dir també: “excloc aquell”.»

gran), sinó una altra que havia quedat per darrere, però que no experimentava tant rebuig com la primera.

Això és l'abecé de la política. Desconèixer-ho, o fingir no conèixer-ho, és donar mostres d'analfabetisme polític. A no ser que ho sàpiguen molt bé però, en realitat, pretenguin una altra cosa: tornar a aquella pseudodemocràcia que la dictadura franquista va qualificar d'«orgànica»; només que ara (potser per a evitar acudits de mal gust amb això dels òrgans), preferiran anomenar-la democràcia anorgànica.

Després, naturalment, es queixaran els injustament derrotats. Però és perquè no saben allò que va dir el Sr. ministre d'Hisenda: que «la vida és dura». I davant d'això, l'única solució sembla ser fer-la encara més dura per a aquells que ho tenen pitjor perquè no resulti tan dura als que ho tenen millor. Perquè aquests, com cantava Adolfo Marsillach, «sempre tenen raó: perquè tenen la paella pel mànec i el mànec també».

I el canvi ha arribat...

Cristianisme i Justícia

8

«Dormíamos, despertamos» era un dels molts lemes que des del 15M es corejaven contínuament o es podien veure escrits en pancartes en algunes de les places que van ser preses per la ciutadania ara fa quatre anys. Durant aquest temps s'ha dit moltes vegades que el 15M no va servir per a res. Es va titllar als seus integrants d'utòpics, de falta de concreció en les seves propostes, de manca d'organització política..., i després del cicle electoral del mateix 2011 en el qual semblava que res no havia canviat, vam tornar al vell món de les majories absolutes, d'unes institucions que donaven l'esquena a la ciutadania.

La cosa però, s'anava coent per dins. I des de CJ hem pogut ser-ne testimonis. Ja ho vam voler relatar durant aquells dies de maig de 2011, fent-nos presents a les places i compartint el crit d'indignació davant una crisi que estava fent estralls i que ens imposava aquell mantra del 'no hi ha alternativa'. Després vam voler donar a conèixer petites i grans esquerdes que anaven obrint camí per donar pas a l'esperança d'aquest altre món possible que ja està en marxa. Fins i tot ens vam atrevir a fer la nostra pròpia tesi, compartida amb molts d'altres: «no estem vivint una època de canvis sinó un canvi d'època» i ho vam deixar per escrit al quadern d'Oscar Mateos i Jesús Sanz, [Canvi d'època. Canvi de rumb?](#)

La jornada electoral que vam viure ahir a l'Estat espanyol confirma d'alguna manera aquests pronòstics: les coordenades que ens havien servit per entendre el nostre món fins ara, han canviat. Noves formacions polítiques s'obren camí davant el mur del bipartidisme, noves formes basades en la confluència i el treball conjunt demostren un gran rèdit electoral, i la ciutadania pren la paraula: ho certifica l'augment notable de participació a tot arreu.

Amb el canvi es perfilen nous projectes municipals on es parla d'habitabilitat, de posar a les persones al centre, de sostenibilitat, de posar en valor les tasques de cura, de prendre decisions col·lectives, de transparència, d'empoderament, de feminismes, de visibilització institucional...

Independentment del resultat una cosa està clara, estem explorant noves vies de democràcia participativa, més propera a la gent, i estem dient no a una democràcia segrestada pels mercats. El que va succeir ahir fa palès que la democràcia no és quelcom unívoc ni immutable i que no és patrimoni d'elits ni oligarquies. S'inicia doncs un temps de gran esperança i també de gran incertesa. Estarem a l'alçada per contruir una societat més justa, fraterna i solidària? L'oportunitat de fer les coses bé comença ara. Queda inaugurat el 'canvi d'època'.

«Les coordenades que ens havien servit per entendre el nostre món fins ara, han canviat.»

Entre la por i l'esperança

Guillermo Casasnovas

Arran de l'última campanya electoral i dels resultats en ciutats com Barcelona i Madrid, hi ha hagut molta gent que veia complerts els seus millors somnis. D'altres, en canvi, veien com es feien realitat els seus pitjors malsons. I molts altres no saben ben bé què pensar. És cert que la campanya es va polaritzar en molts àmbits, on el debat era entre seguir les coses com fins ara o iniciar una aventura de grans promeses però futur incert.

I és que en gran mesura la disjuntiva era aquesta: entre acceptar els actuals nivells de corrupció, desigualtat, deserció, pobresa, deshumanització, etc. com a inevitables i com un mal menor, o llançar-nos a la piscina a la recerca d'un model diferent. Els arguments d'una banda eren els que sovint es qualifiquen com «el discurs de la por»: «no tenen experiència en governar», «no hi haurà més inversió privada», «la ciutat es paralarà», «com a activistes estan molt bé, però governar és una altra cosa», «aquests invents col·lectius mai no funcionen», etc. D'altra banda, la versió oposada: «la ciutat és a les nostres mans», «hem pres els carrers, ara prendrem les institucions», «posarem les persones en el centre», «s'acabaran els privilegis», etc. Per a molts, aquest segon era un discurs populista, ja que apel·lava a les emocions més bàsiques de les persones i, per tant, les manipulava —sense tenir en compte que la por també és una emoció molt bàsica i fàcilment utilitzable per manipular la població.

Part del discurs de la por venia d'aquells sectors més poderosos que no volen perdre els seus privilegis, ja que per a ells la situació actual és molt favorable i entenen que ja fan prou pagant els seus impostos (si és que és el cas) i amb algunes obres de caritat. Però una altra part d'aquest discurs venia de classes mitjanes, que han patit en carn pròpia part de la crisi que ha afectat les nostres terres els últims anys i que volen en realitat una societat més justa, amb igualtat d'oportunitats i amb un progrés econòmic i social que ens humanitzi. I davant la crisi hi ha dues respostes: la por o l'esperança —encara que molts tinguem una mica de cadascuna. La nostra por té com a lema el «més val boig conegut que savi per conèixer» i s'aferra a les moltes o poques seguretats que ens queden: encara tinc una feina, encara queda una mica d'estat del benestar, el sistema actual és el menys dolent, els de dalt sabran millor que nosaltres el que cal fer, etc. La nostra esperança, en canvi, accepta fer un petit salt al buit, confia en els processos construïts des de baix, creu en la capacitat col·lectiva per organitzar-se, pensa que «el possible no s'aconseguiria si al món no s'intentés una i altra vegada l'impossible», i recorda que els grans canvis socials han començat als carrers.

També és l'esperança quelcom profundament cristià, i la por i les pròpies seguretats són quelcom contra el que ens alerta sant Ignasi a l'hora de fer discerniment. Encara que, per descomptat, esperança no vol dir ingenuïtat, ja que moltes utopies s'han quedat pel camí —algunes perquè no se n'ha sabut, altres perquè no s'ha deixat. Però també és cert que ara tenim més recursos per repartir, més experiències de les quals aprendre, més capacitat de control sobre els que prenen decisions, i estem més ben connectats. Així que fem-ho bé (cadascú la part que li toqui), perquè encara que l'esperança sigui l'últim que es perdi, ja no estem per més decepcions.

«Davant la crisi hi ha dues respostes: la por o l'esperança.»

L'àmbit local, taller per a un altre món possible #2015electoral

Francisco José Pérez

La crisi, les successives crisis des de finals dels 60, han impulsat la necessitat de construir un altre món, que requereix alguna *conditio sine qua non*; en concret n'apuntem dos: substituir el capitalisme en tant que *mode de producció* (acumular riquesa il·limitada mobilitzant totes les *forces productives*), i substituir-lo també en tant que *cultura del capital* (manera de viure, de produir, de consumir, de rela-

cionar-se amb la natura i amb els éssers humans, que permet al sistema reproduir-se i fa que es percebi que no hi ha alternativa).

En aquesta tasca, allò local constitueix una peça essencial ja que, com a àmbit polític i institucional proper a la ciutadania, possibilita incidir en la forma de vida de les persones a partir de les seves necessitats bàsiques i no des de marcs macroeconòmics o ideològics. Necessitats que inclouen la dimensió social de la persona, les seves relacions socials, la participació, el protagonisme... Des d'aquesta perspectiva ens aturarem en alguns elements que es troben darrere de la revitalització de l'interès pel que és local.

Les nostres ciutats i pobles són un lloc privilegiat per visibilitzar l'estat d'emergència social en què vivim, que no remet tot i els discursos sobre la recuperació, i que reclama iniciatives ciutadanes per fer-lo aflorar, pas previ a un tractament adequat.

La proximitat a aquestes situacions provoca empatia amb les víctimes de la crisi i descobreix tres eixos de fractura social, que podem resumir en *pa*, *sostre*, *treball*, i és una de les aportacions del moviment indignat que suposen més novetat. La visualització de les víctimes i dels seus drets bàsics negats i trepitjats, és el que fa que moltes persones facin el pas des de la indiferència política a la necessitat de participar en les institucions, especialment en les d'àmbit local, per fer front a aquesta emergència social.

Element de debat serà quina comprensió de la crisi predominarà com a rerefons de les polítiques municipals i, de forma vinculada, quin tipus de cohesió social es vol fomentar i quins nivells de desigualtat es volen suportar.

La necessitat de participació es veu reforçada amb la crítica d'aquests moviments, que es resumeix en aquest crit de «No ens representen!», que vol denunciar unes institucions segrestades pels poders econòmics i financers i els seus interessos, i allunyades del bé comú. Institucions que es veuen subordinades a un monopoli partidista. D'aquesta crítica se'n deriven uns objectius bàsics i imprescindibles: polítiques orientades al bé comú, des de la perspectiva de les víctimes de la crisi; obertura de les institucions a la participació ciutadana...

Una altra qüestió candent serà veure quin tipus de democràcia cal propiciar: una de representativa que redueix als ciutadans a votants el dia de les eleccions, o una de «democràtica» que obri les portes a formes i plantejaments de democràcia participativa.

Important, vistes les motivacions i les perspectives per a les institucions, serà definir l'orientació de les polítiques a aplicar, i què té a veure amb la comprensió de la ciutat i els seus problemes. Avui predomina un model de ciutat neoliberal, essent el seu paradigma la ciutat orientada a grans esdeveniments (olimpíades, exposicions universals, esdeveniments esportius...) convertits en ídols per solucionar els problemes de les ciutats i que ens condueixen al paradís de la riquesa i l'abundància. Model basat en una profunda perversió: crítica la intervenció pública de caràcter social, però la defensa quan s'orienta a afavorir l'economia privada, els negocis i benefici..., essent la seva conseqüència la ciutat empresarial, ja que queda convertida en una mena d'empresa dinàmica i competitiva, que dedica bona part dels limitats recursos públics a afavorir les empreses i els consumidors més benestants mentre les classes desfavorides es veuen privades de la satisfacció de les seves necessitats bàsiques. A més, aquest model passa per l'atracció d'empreses, acudint per a això a una major desregulació del mercat laboral, i sol ser un terreny abonat per a la corrupció, l'especulació immobiliària, la conversió de la ciutat en espai comercial, la mercantilització de l'oci i la diversió, ja sigui per als ciutadans o per als turistes (parcs temàtics, casinos, museus...).

Element a tenir en compte serà quina orientació van a prendre les polítiques municipals davant d'aquesta manifestació del conflicte social entre el capital (urbànic, comercial, etc.) i les necessitats i drets dels ciutadans. ¿Es rescatarà la ciutat de l'especulació i la mercantilització per tornar-la als ciutadans o es mantindrà la ciutat neoliberal que ens individualitza i trenca els llaços socials?

Queden molts interrogants i respostes per plantejar-se. A tall d'exemple:

«Les nostres ciutats i pobles són un lloc privilegiat per visibilitzar l'estat d'emergència social en què vivim.»

- El finançament. L'Ajuntament, espai més proper al ciutadà i el que millor pot prestar els serveis bàsics, és el nivell que menys finançament rep, situació agreujada pel desajust creixent entre les funcions que ha d'assumir i la definició legal del seu paper (la recent reforma del PP el priva de serveis des d'una lògica mercantil i privatitzadora).
- El model de suport als petits municipis i el paper de les diputacions provincials. El debat sol plantejar-se en termes d'austeritat i estalvi, i no de la necessitat de satisfer els serveis bàsics en infinitat de petits municipis. Resoldre aquesta qüestió passa en primer lloc per reorientar la política d'ajudes i subvencions de les diferents institucions, més orientades al clientelisme polític que a donar resposta als seus greus problemes (subministrament d'aigua, tractament de residus, provisió de serveis socials bàsics, desenvolupament de activitats econòmiques vinculades als recursos naturals propis i a la sostenibilitat del territori...).
- La creació d'espais alliberats de la mercantilització per afavorir estils de vida més humans.
- La recuperació dels serveis públics (aigua, transport, serveis socials...) de les ànsies privatitzadores, potenciant la seva dimensió de drets.

Els nous temps apunten a un despertar de la ciutadania i al reforçament de la participació com a arma política per avançar en aquest altre món possible; en aquest repte, l'àmbit local es converteix en un tauler adequat que permet experimentar les línies del canvi.

«¿Es rescatarà la ciutat de l'especulació i la mercantilització per tornar-la als ciutadans o es mantindrà la ciutat neoliberal que ens individualitza i trenca els llaços socials?»

PROPOSTES PER A UN MÓN MILLOR

Política, tecnopolítica i desenvolupament digital

Ismael Peña-López

Amartya Sen va revolucionar el concepte de desenvolupament humà en presentar la seva aproximació per capacitats. Des del seu punt de vista, no n'hi ha prou amb tenir accés físic als recursos, sinó que, a més, cal ser capaç de posar-los al benefici d'un mateix. Aquest pas de l'elecció objectiva a l'elecció subjectiva s'ha vist completat en els últims anys amb un tercer estadi del desenvolupament: l'elecció efectiva. Així, no n'hi ha prou amb tenir recursos, ni amb voler o saber usar-los, sinó que, a més, cal que a un li deixin fer-ho. És aquest l'enfortiment de les institucions democràtiques el que recentment ha anat prenent el centre dels debats al voltant del desenvolupament humà i, per extensió, de la inclusió social.

En un món digital, en la Societat de la Informació i del Coneixement, és fàcil establir paral·lelismes entre aquests tres estadis del desenvolupament amb les tres bretxes digitals que s'han anat identificant des que el terme fes fortuna a mitjans de la dècada de 1990.

12

- La primera bretxa digital és aquella que es refereix a l'accés (o la seva falta) a les infraestructures tecnològiques. Una bretxa que, tot i que persisteix, aviat serà residual a l'Atlàntic Nord en general, i a Espanya i Catalunya en particular.
- La segona bretxa digital es refereix a les competències, a l'anomenada alfabetització digital. Una bretxa que escoles, biblioteques i telecentres estan atacant de forma prioritària des de fa alguns anys.
- La tercera bretxa digital, que se suma (no substitueix) a les altres dues, es refereix a l'ús estratègic de les TIC per millorar la vida de cadascú. Parlem d'educació en línia, e-salut o tecnopolítica, per esmentar només tres casos on aquesta bretxa és ja més que patent.

Sense restar importància a les dues primeres —que encara persisteixen— és aquesta tercera bretxa, oberta fa relativament poc, la que ara s'eixampla a marxes forçades amb la creixent presència a les nostres vides de la teleassistència, la formació en línia, la participació política a través de xarxes socials i espais de deliberació, etc.

En conseqüència, es podria considerar que la inclusió social, i prenent com a base l'exercici actiu de la ciutadania, cada vegada més dependrà d'aquesta e-inclusió de tercer nivell, la qual permet un desenvolupament basat en una elecció objectiva, subjectiva i efectiva plenes: no hi haurà democràcia, salut o educació sense la concurrència activa de la ciutadania en aquests aspectes.

«La inclusió social, i prenent com a base l'exercici actiu de la ciutadania, cada vegada més dependrà d'aquesta e-inclusió de tercer nivell.»

De l'accés i la capacitat a l'ús efectiu

Efectivament, les dades de què disposem ens diuen que mentre que la primera bretxa digital es fa més i més petita, la segona (capacitació) és cada vegada més important (especialment en termes relatius i qualitatius: no hi ha més gent, però sí que es veuen a si mateixos com més analfabets digitals) i, en conseqüència, contribueix a engrandir la tercera, que en molts casos es resol amb un refús total de pla a tot el que tingui a veure amb la tecnologia.

En concret, els anomenats *refuseniks* digitals –de l'anglès *refuse*, refusar: les persones que conscientment i voluntària opten per no estar connectats– són un col·lectiu generalment deixat de banda a l'hora d'abordar polítiques de desenvolupament digital, amb el risc molt probable que siguin aquests els grans exclosos d'una societat que, ja avui dia, s'està edificant fortament sobre la participació digital.

És perfectament defensable afirmar que no hi haurà més exercici actiu de la ciutadania sense més ús d'Internet, i que no hi haurà més ús d'Internet si no s'aborda la problemàtica del rebuig més enllà de l'accés físic a les infraestructures i més enllà de l'alfabetització digital.

Creiem que hi ha tres terrenys –els ja esmentats salut, aprenentatge i democràcia– que són avui en dia els tres àmbits més importants (a més de l'econòmic, sovint determinat pels tres anteriors) on el desenvolupament i inclusió social vindran especialment determinats pel respectiu grau d'e-inclusió d'una persona..., o d'una institució.

D'altra banda, els recents èxits obtinguts des de la innovació social, la innovació oberta i la innovació social oberta són pràcticament inexplicables sense aquest anhel d'emancipació ciutadana aixecat per les TIC.

«Una societat que, ja avui dia, s'està edificant fortament sobre la participació digital.»

Emancipació i polítiques de desenvolupament digital

En general, hi ha dues visions i almenys tres grans omissions en la forma com habitualment es dissenyen les polítiques de desenvolupament digital.

Les visions són:

- Les polítiques de desenvolupament digital solen dirigir-se cap al desenvolupament econòmic, i no cap al desenvolupament individual i social.
- Les polítiques de desenvolupament digital solen dirigir-se cap al desenvolupament institucional, i no cap a l'emancipació personal.

D'altra banda, les tres qüestions que se solen ometre en les polítiques de desenvolupament digital estan molt relacionades amb el potencial que les TIC poden desplegar si s'apliquen a fons. És més: si les TIC tenen algun paper en el desenvolupament, crec que és en les tres qüestions que es llisten a continuació:

- La llibertat, els drets civils, els drets ciutadans, les llibertats polítiques, els drets de la llibertat..., molts noms per al mateix concepte. La llibertat sol estar absent en les polítiques de desenvolupament, i en particular en les polítiques de desenvolupament digital. Quan, per exemple, els nous Objectius de Desenvolupament Sostenible (ODS), en la seva meta 16.10, parlen de l'accés públic a la informació, es posa en relació a la «conformitat amb la legislació nacional». Rellevant, quan l'informe Freedom in The World 2015 de Freedom House situa el 54% dels països analitzats com a no lliures. Rarament es qüestiona el marc legal en parlar de desenvolupament. I, així, la llibertat simplement queda fora de les polítiques, quan hauria de ser el primer a tenir en compte.
- L'empoderament és un pas més enllà de la llibertat. Si la llibertat tracta de l'absència de restriccions per pensar o fer la pròpia voluntat, l'empoderament tracta de l'enfortiment de la capacitat de pensar o fer la pròpia voluntat. En altres paraules, no només es pot fer el que un vulgui dins el sistema, sinó que el sistema l'hi ajudarà. Un cop més, empoderament, o capacitats, són sovint esmentats en qualsevol tipus de política de desenvolupament, especialment en les que tenen un fort component digital. Però, sovint –i especialment en els ODS– es limiten a temes de gènere o de desigualtats en les minories. És un primer pas, però clarament insuficient. No hi ha manera que el desenvolupament sigui sostenible si no té un fort component endogen, i no hi ha manera que el desenvolupament sigui endogen sense empoderament. Al meu entendre, l'empoderament és fonamental per al desenvolupament. Només un pas per sota de la governança.

- La governança, la democràcia, la participació, la deliberació, la co-decisió política. Si la llibertat és fer la pròpia voluntat, i l'empoderament és fer-ho amb força multiplicada, la governança està molt per sobre d'això: no és el pensament i l'acció dins del sistema, sinó sobre el sistema. La governança és dissenyar el sistema segons les pròpies necessitats (o, més apropiadament, les necessitats col·lectives), en lloc de donar-se forma a un mateix dins d'un sistema donat. És per això que és tan important..., tot i estar generalment absent de qualsevol política de desenvolupament. I més sorprenentment en les polítiques de desenvolupament digital, on les limitacions físiques per canviar les coses, els marcs, els sistemes, són tan i tan baixes. Efectivament, la presa de decisions sol tenir-se en compte —i parlem de política 2.0 i vot electrònic i e-participació— però sempre com una forma de tenir una certa influència en les institucions. Però res sobre canviar les institucions, transformar-les, substituir-les per unes altres, o fins i tot desfer-se'n.

En resum, l'augment de la llibertat, l'empoderament i la governança són els més grans resultats potencials de les TIC en el desenvolupament. I l'omissió sol ser doble. Ni es tenen en compte les TIC en les polítiques per al desenvolupament —en particular, com en molt poques en general, més enllà de pròpies del sector i terrenys afins— ni es tenen en compte les que possiblement són les principals raons per desenvolupar polítiques de desenvolupament digital explícites, a saber i per exemple: que les TIC aplicades a la Salut poden augmentar la pròpia llibertat del pacient (del ciutadà); que les TIC aplicades a l'Educació poden millorar les pròpies capacitats i empoderament per assolir objectius d'aprenentatge més ambiciosos; que les TIC aplicades a la política poden conduir a una millor governança.

Quan es dissenyen polítiques de desenvolupament digital, habitualment són precedides per un desplegament de dades que les sustenten: quanta gent connectada, des d'on es connecta, per a què. Es fa un diagnòstic, es caracteritzen perfils, s'identifiquen punts d'acció prioritària. Fins aquí bé. Però.

14

És l'enfocament. És industrial. Pertany, al meu entendre, a l'era industrial. No té en compte, crec, que cavalquem l'onada de la revolució digital i, més important encara, les moltes revolucions socials (que no tecnològiques) que hem presenciat en els darrers anys. I no, no es tracta (només) parlant de la Primavera Àrab, o del 15M. Es tracta de repensar la utilitat pública i la utilitat pública digital; es tracta del *software* lliure i els recursos educatius oberts i el *hardware* lliure i la ciència oberta i el coneixement lliure; es tracta del govern electrònic i les dades obertes i del govern obert; es tracta de la democràcia líquida i la democràcia híbrida i la tecnopolítica; es tracta dels entorns personals d'aprenentatge i els cMOOCs i les comunitats d'aprenentatge i les comunitats de pràctica; es tracta dels centres d'innovació i els espais de *coworking* i la innovació oberta i la innovació social i la innovació social oberta; i tot el que podem adjectivar de P2P i la des-intermediació.

Gairebé res d'això està en les polítiques de desenvolupament digital. En els millors casos es parla de millores d'eficiència. Fins i tot d'eficàcia. En els pitjors casos, es limita al desplegament d'infraestructures. Però gairebé sempre té un enfocament estrictament institucional, dirigit, centralitzat, controlat, jeràrquic. I, al meu entendre, podem aspirar a més. Però per a això cal canviar el focus. Posar-lo no en l'eina —i sí, les institucions també són o haurien de ser eines— sinó en el ciutadà. En la seva llibertat, el seu empoderament, la seva capacitat per a la governança.

«Cal canviar el focus.
Posar-lo no en l'eina
—i sí, les institucions
també són o haurien de
ser eines—
sinó en el ciutadà.»

Arrencar la mordassa, conquerir la comunicació des de baix

Jordi de Miguel Capell / Suso López

Des del moment mateix en què va iniciar la seva tramitació parlamentària, i més si és possible des de la seva entrada en vigor el passat 1 de juliol, la Llei de Seguretat Ciutadana, més coneguda com a «Llei Mordassa», ha estat un dels temes presents en el escenari de campanya permanent en què ens movem cap a les eleccions generals del proper 20 de desembre.

La premsa internacional va posar el crit al cel: «En el camí a la dictadura», va titular el diari alemany *Die Tageszeitung*; ONG i moviments socials es van rebel·lar al carrer i en els organismes internacionals contra la seva aprovació; i l'oposició en bloc ha manifestat la seva intenció de derogar la norma si la configuració de majories al Congrés dels Diputats canvia després dels comicis.

No cal que el *New York Times* o *The Guardian* insisteixin en la seva naturalesa antidemocràtica; tampoc que les Nacions Unides demanin la seva retirada. El mateix qualificatiu de «Llei Mordassa» amb el qual el text ha sortejat la seva tramitació parlamentària mostra, amb crua precisió, el punt en què ens trobem. Per a qualsevol govern que vulgui establir un mínim diàleg amb la societat que diu representar, la derogació d'aquesta llei ha de constituir una mesura urgent i inajornable. Res del que segueix es pot atendre sense aquesta consideració prèvia.

Consolació menor, però si alguna cosa bona ens ha deixat l'aprovació de la «Llei de Seguretat Ciutadana» és un nou punt de vista des d'on observar amb quins actors es compta a l'hora de parlar de comunicació i democràcia. La prova: té deu segons per recordar quins mitjans van denunciar en portada l'aprovació d'una norma que ataca sense embuts la llibertat d'expressió. 1, 2, 3... Té deu més per recordar quins col·lectius van demanar la seva derogació als carrers. Van ser periodistes? O van ser els mateixos moviments socials que clamen per un sistema democràtic més just?

Convé, però, recordar-ho: la «Llei Mordassa» és, en part, el jou imposat a un mul fatigat; la restricció d'una realitat, en part, ja gangrenada. No és que en els últims anys s'hagin creuat les línies vermelles, és que s'han esborrat per complet. Només cal enumerar: burla concentració de mitjans privats i repartiment discrecional de freqüències; gestió partidària, retallades i cops de matxet (quan no eliminació) de mitjans públics; precarització laboral extrema; manipulació informativa... Tot amanit amb un esperpèntic sentit de la llibertat d'expressió, teatralitzat amb espasmes ara heroics («Tots som Charlie Hebdo»), ara murrís («Zapata criminal»). I tot això amb la connivència d'una majoria de mitjans de comunicació que han decidit fa temps claudicar de la seva originària funció de fiscalització i control al poder per abraçar i, fins i tot, portar-lo sota pal·li a la dramàtica processó de la pèrdua dels drets més fonamentals. No en va, aquesta darrera legislatura serà recordada per la naturalització del plasma i de la neollengua com a màxima expressió d'allò que s'ha de dir. No s'ha aconseguit amb poc mèrit, tenint en compte, com apuntava fa unes setmanes el filòsof Daniel Innerarity, que la política partidària s'ha desplaçat, empobrida, del parlament als mitjans.

Però insistim, diem «en part». En part perquè, bé és sabut: a l'altre costat hi ha més i millor. Més i millors propostes que treballen, algunes des de fa mesos, altres des de fa anys, per oferir una mica de llum enmig de tanta foscor. «S'imaginem que el periodisme deixés de provocar-se torticoli de tant mirar cap amunt, que apostés per internar-se en els barris humils de les ciutats per relatar tota una realitat que ara mateix defineix al nostre país, i que s'oblidés dels despatxos, de les corbates, de la conxorxa amb el poder?», es preguntava Olga Rodríguez al novembre de 2013 en un article publicat a *eldiario.es*, un d'aquests mitjans que integren el «més i millor». Hi ha qui ha decidit girar el cap cap avall per oferir un periodisme capaç de recuperar la confiança perduda entre la ciutadania. És aquí on entren en escena *El Diagonal*, *La Marea*, *La Directa*, *Catalunya Plural*, *Crític*, *Periodisme Humà* o *eldiario.es*, entre d'altres. Mitjans que vénen a significar una mena de sacsejada a un ecosistema mediàtic que necessita el seu propi 15M després de mostrar símptomes evidents d'esgotament. Un camp mediàtic minat en el qual durant anys la relació poder-mitjans s'ha manejat amb tanta discrecionalitat que tot canvi o proposta que atempti contra l'*status quo* pot generar un terratrèmol polític. Trontollarà l'edifici si les propostes són fruit d'un sòlid diàleg amb les organitzacions socials? És possible la construcció d'una hegemonia comunicativa pròpia? No és una tasca menor. Com apunta el periodista i director de *Tellesur* Aram Aharonian, «promoure efectivament la participació, la interacció, nous valors i una estètica diferent a la comunicació implica passar per profunds canvis culturals, ja que de poc servirien si la població no s'apropia d'ells».

És doncs el moment de transcendir i discutir sobre el dret a la informació i a la comunicació en els mateixos espais i amb les mateixes organitzacions que debaten

«Hi ha qui ha decidit girar el cap cap avall per oferir un periodisme capaç de recuperar la confiança perduda entre la ciutadania.»

sobre drets tan fonamentals com el de l'habitatge o el de la salut. En aquesta tasca es necessita l'empenta de la ciutadania, el compromís de qui exerceix el periodisme i de les organitzacions professionals que treballen en matèria de comunicació. Per què no gaudeix d'aquest rang el dret a la informació i a la comunicació? Per què no són percebuts com imprescindibles? Ho hem explicat malament?

S'han fet intents. Des de fa un any, a Catalunya, la Xarxa Ciutadana pel Dret de la Informació i la Comunicació reuneix entitats socials de diversa índole (des de sindicats i mitjans d'informació fins ONG i altres organitzacions) per promoure la conscienciació, el debat i la mobilització per una regulació dels drets a la informació i la comunicació. El seu decàleg dona llum sobre les deficiències del panorama actual i sobre les urgències a atendre i marca les línies sobre les que s'ha de traçar el canvi en la concepció de l'ecosistema comunicatiu. La condició de la informació com un dret i no una mercaderia; la necessària creació d'un organisme independent que vetlli pel dret a la informació i la comunicació; l'aposta per la transparència, el pluralisme i la supervisió en la concessió de les llicències audiovisuals; el preservar l'autonomia dels mitjans públics; el garantir l'educació en comunicació a la ciutadania; o el reconèixer com una amenaça per al pluralisme informatiu la concentració de la propietat dels mitjans de comunicació, entre d'altres, són algunes de les bases per al debat i el treball que posa sobre la taula la Xarxa Ciutadana pel Dret de la Informació i la Comunicació.

Si el govern que sorgeixi de les urnes el proper 20 de desembre no assumeix i promou aquest nou marc de debat i de transformació, almenys que no molesti als que empenyen en aquesta direcció.

«La condició de la informació com un dret i no una mercaderia [...]»

16

Cultura i eleccions polítiques

Jorge Picó

Tots devem estar d'acord que la naturalesa és una cosa molt bonica però sense cap propòsit, no té un pla preestablert, no desitja res i aquí és on entra el concepte de cultura lligat a l'acte de cultivar de Wilhelm Von Humboldt en front de Johann Gottfried Herder i el seu *Kultur* com a ànima cohesionadora del poble. Cada cultiu necessita un tutor, que és aquest pal o canya que es posa al costat d'una planta per subjectar-ne la tija mentre és tendre. No hi ha cultiu, doncs, sense cures i atencions. «Només cal mirar una cosa fixament perquè es torni interessant», deia Flaubert. I les cures i les atencions en cultura estan centrades en el cos de les persones. Aquí és on cultura i política s'uneixen; la cultura cultivadora, atenta i curadora ens ajuda a entendre la política com la cura dels cossos. Un cos famolenc, ferit, violat o privat de drets és un cos deixat de banda per la política. Una persona sense cultivar és algú que no ha tingut l'oportunitat d'experimentar la força de les arrels, que és on s'aguanten les coses. Ara que sembla que no hi ha res que sostingui l'ésser humà per sobre de les seves pròpies forces, almenys posem una branqueta tutora on recolzar-se o una talaia des d'on guarir la seva miopia hedonista, o aixequem-lo a les espatlles de gegants perquè pugui veure-hi més i més lluny o almenys perquè recordi alguna cosa.

Els alemanys després de la segona guerra mundial ho van entendre bé, i la «re-educació», després de la terra cremada del Tercer Reich i sense cap cultiu, passava pel teatre que va ajudar a restablir valors humanístics: «*Ifigènia a Tàurida* de Goethe va ser l'emblema dels valors humans, *Intriga i amor* i *Don Carlos* de Schiller significaven la insubordinació i la rebel·lia contra l'autoritat, i *Nathan el savi* de Lessing simbolitzava i simbolitza l'ideal de la tolerància (religiosa), un primer pas per demanar perdó per la massacre als jueus». ¹ Més que un concepte de tall sociològic, entesa com un repertori de les Belles Arts, la cultura té una missió antropològica que és mirar l'ésser humà en tota la seva complexitat. No hi ha atenció sense mirada prèvia. Us faig aquesta petita introducció perquè la polisèmia de la paraula fa que ara mateix calgui alliberar-la del cinisme que l'envolta. Com és

possible que hàgim confós cultura amb allò que vol el diner? Per què ens hem deixat d'ocupar del dolor, aquest «terreny sagrat» que deia Wilde?

El plaer, les sensacions ràpides i de fàcil digestió, s'han convertit en la justificació cultural del capitalisme. La cultura que es pot graponejar, que no transcendeix, ens manté en una minoria d'edat permanent per així poder desitjar i consumir foteses eternament. Li hem donat tal empenta de mercat que necessita una injecció d'humanisme. No s'aguanta sola, ja gairebé no surt als debats polítics i de vegades desperta recels i desafecció entre la gent per elitista i pel rapte a què ha estat sotmesa pels especialistes culturals, que l'han convertit en un aparador sense força transformadora. La cultura i el seu sector no va dubtar a sumar-se a l'època de vaques grasses allunyant-se de la ciutadania i ara ho estem pagant, no hem aconseguit crear prou massa crítica. Si tanquessin els teatres de qualsevol ciutat espanyola s'armaria una mica de soroll (tant de bo), però no sé jo si es paralitzaria la ciutat. Està vista com una cosa prescindible per a les arquees públiques, excepte en alguns països on hi ha voluntat política, com Colòmbia, que estan dissenyant una cultura d'impacte que els ajudi a sortir de l'espiral de violència en què estaven instal·lats. La prova és que a Espanya en aquests temps d'urgències hi ha hagut marees molt rellevants per la sanitat i per l'educació, i gairebé cap marea cultural amb prou incidència i activisme. La cultura, doncs, no pot anar sola, cal treballar per binomis: cultura i educació; cultura i medi ambient; cultura i economia; cultura, equitat i inclusió social; fe i cultura.

No concebo una reunió de cultura en un ajuntament sense implicar-hi tots els «agents culturígens» que té una ciutat: els mestres, els bibliotecaris, els llibreters, els programadors dels equipaments, els artesans, els grups amateurs, els veïns amb inquietuds... S'hi guanya en participació i baixa la càrrega política. I entre tots es construeixen relats culturals diversos a través d'una cultura de la proximitat. Perquè és en les ciutats i en els seus barris on es dirimiran molts significats de la vida de les persones. Les ciutats són ara grans espais d'aprenentatge. D'idees per canviar les regles del joc no en falten. Reutilitzar el sòl de les ciutats: naus industrials abandonades, casernes, cotxeres, escorxadors, edificis administratius abandonats... i fugir de la política de grans equipaments traient pressió als terrenys no urbanitzats. Ens hem d'allunyar de l'egolatria del subjecte-marca i les «ciutats-marca» i cal repensar la comunitat allunyant-se de privatitzar els sabers col·lectius.² La cultura està necessitada també d'una «mineria de dades» ja que és un sòl fèrtil, com més profund millor, la incidència del qual no es pot mesurar només en termes econòmics i aquí hi ha molt per fer.

Si de veritat creiem que és un bé públic i un dret de les persones, no s'han d'externalitzar els seus serveis com s'està fent sense cap pudor. I hi ha exemples que la gestió pública és més sostenible que externalitzar serveis. M'agradaria també recordar-li a l'Estat que no valen relats simplificadors de la realitat quan es treballa en cultura, que la identitat de cada un ha passat a ser un punt de partida i que és possible reconèixer's en diversos relats culturals, i a més es pot anar canviant amb tota llibertat, com un discurs obert. Ni la població és una cultura ni la cultura és una població, hi ha més aviat una dinàmica de pertinences, un flirteig de formes d'acció i de convivència. La pregunta incòmoda per als polítics és quanta diversitat i quina classe de diversitat cultural pot acollir i gestionar un estat?³ Les persones són millors que la seva cultura, crec que deia Adorno. I ja per acabar, i com que sóc del gremi, recordar als polítics que els artistes són com els vegetals, cadascun necessita el seu temps de cocció, i que per això hi ha les beques, els ajuts, les subvencions, i que correspon al poder públic donar suport a la seva tasca d'explorar la frontera d'allò conegut per crear nous significats, sobretot si ens ocupem més dels més desfavorits, que són els que haurien de rebre tota la nostra atenció i cures a través de la cultura.

«El plaer, les sensacions ràpides i de fàcil digestió, s'han convertit en la justificació cultural del capitalisme.»

«No valen relats simplificadors de la realitat quan es treballa en cultura.»

1. Ana Rosa CALERO, *Una mirada a la escena teatral independiente en Alemania*, Universitat de València, Col·lecció Teatro, Sèrie Crítica, 2014, pàg. 17.

2. Aron ROWAN, «Marcas, sujetos-empresa y otras formas de vida contemporánea», a la *Revista Quimera*, Dossier: Industrias Culturales, març 2012.

3. La pregunta la formula el professor Honorario Velasco a *Cultura, Antropología y otras tonterías* d'Àngel DÍAZ DE RADA, Madrid, Editorial Trotta, 2010, pàg. 256.

La religió una basa electoral

CJ

Jaume Flaquer

La qüestió del paper públic de la religió (i ja hem de parlar de religions, en plural!) és també un dels elements davant del qual els partits polítics hauran de prendre postura en els seus programes electorals. Potser alguns creien fa uns anys que la seva importància aniria disminuint, però la veritat és que la resistència eclesial a abandonar «els primers llocs» de la plaça pública i el creixement de religions que reclamen el seu lloc en aquesta àgora, posa la qüestió religiosa en plena actualitat.

Precisament perquè cada país europeu té la seva història i els seus «mites fundacionals», cadascun percep, problematitza i «sent» de manera diferent la visibilització pública de la religió. La resposta a aquesta qüestió que relegaria el fet religiós a l'àmbit estrictament privat per construir una esfera pública neutra i pura és enormement simplista, ja que les comunitats humanes que comparteixen una fe i uns ritus són també associacions públiques que, com tantes altres, sol·liciten subvencions i reconeixement públic, i de vegades, fins i tot legislacions conformes a la seva manera particular de veure la justícia.

A França, la nova irrupció del fet religiós ha fet escac al dogma de la separació de la religió i l'Estat consagrat el 1905. L'opció política ha estat legislar en aquesta direcció contra la visibilització de signes «religiosos ostentosos» (vels, quipàs i grans creus) a les escoles i a favor de la prohibició del vel integral en tot espai públic. No obstant això, actuant de manera «herètica» contra aquest dogma, s'ha entestat a guiar i dissenyar des del ministeri de l'interior la manera d'elecció (o millor, determinació) dels representants de la comunitat musulmana. Fins i tot ha plantejat també, i realitzat en no pocs casos, la concessió d'ajudes a la construcció de mesquites per controlar la seva ideologia.

18

En la tradició anglosaxona es viu de manera menys problemàtica, fins i tot el vel integral. La separació de la religió i l'Estat es viu fàcticament tot i que la reina d'Anglaterra sigui cap de l'Església anglicana. El nivell del debat se situa al voltant de peticions de lleis «confessionals». Els motoristes sikhs, per exemple, van obtenir l'exempció de portar casc.

En països com Alemanya es viu amb naturalitat la subvenció pública a les religions mitjançant els impostos, però es debat la prohibició del sacrifici halal o kosher pel patiment dels animals. En altres països, com Holanda o Àustria, després de grans reconeixements dels drets religiosos dels immigrants, l'augment de l'extrema dreta està canviant el debat.

A Espanya seguim un model mixt amb tendència progressiva al tipus de laïcitat a la francesa. La secularització de la societat i la mala gestió del poder per part de l'Església indiquen aquesta tendència. Abans o després el món polític decidirà trencar el Concordat per adaptar-se a la realitat social del país. Si això serà així, per què l'Església és incapaç d'avançar per retirar-se ordenadament? Per què no pactar, doncs, per fer-ho ordenadament i en seguretat? Per pactar, em refereixo solucionar d'una vegada per totes la qüestió del finançament i la qüestió de la classe de religió a l'escola pública. Aquell «*cuius regio eius religio*» de Westfàlia (a cada rei, la seva religió) s'ha traduït aquí: «a cada partit la seva llei educativa» i el seu model de classe de religió, amb el consegüent mareig de lleis i contra-lleis.

L'Església hauria de situar-se ja «en una altra perspectiva». Aquesta altra perspectiva és ja una realitat social al País Basc i sobretot a Catalunya. Potser així l'Església recuperaria el caràcter profètic de Jesús de denúncia de tot sistema corrupte sense identificar-se amb cap: «el meu regne no és d'aquest món».

Però, contràriament al que es podria pensar, estan augmentant els centres de culte i les manifestacions religioses. Des del poder públic s'hauria d'entendre el religiós com un àmbit cultural més. D'aquesta manera es veuria de forma més normalitzada. Per què les entitats religioses depenen del Ministeri de Justícia? És per controlar-les com si es tractés d'una qüestió d'ordre públic? O bé és per la tendència del fet religiós a influir en el dret?

«La resistència eclesial a abandonar “els primers llocs” de la plaça pública i el creixement de religions que reclamen el seu lloc en aquesta àgora, posa la qüestió religiosa en plena actualitat.»

De fet, igual que cada associació cultural fa les seves manifestacions artístiques o les seves reclamacions, també les religions demanen espais públics per processons o per resar durant el Ramadà. S'ocupa carrer en els *encierros* de Sant Fermí, en el dia de l'orgull gai, a la rua del Barça quan guanya i en les processons de Setmana Santa de Sevilla. Des del punt de vista polític, per què posar traves a una oració musulmana i no a les sardanes?

«Potser així l'Església recuperaria el caràcter profètic de Jesús de denúncia de tot sistema corrupte sense identificar-se amb cap: “el meu regne no és d'aquest món”.»

Una agenda política verda per a la cura de la casa comuna

Chema Castells

«El drama de l'“immediatisme” polític, sostingut també per poblacions consumistes, provoca la necessitat de produir creixement a curt termini. Responent a interessos electorals, els governs no s'exposen fàcilment a irritar la població amb mesures que puguin afectar el nivell de consum [...]. La miopia de la construcció de poder atura la integració de l'agenda ambiental amb mirada àmplia en l'agenda pública dels governs. S'oblida així que “el temps és superior a l'espai”, que sempre som més fecunds quan ens preocupem per generar processos que no pas per dominar espais de poder.» [Laudato si 178]

Com ens recorda Francesc, als polítics els pot més l'immediatisme del *tempo* electoral que la mirada àmplia necessària per a abordar els grans problemes. Sent això així, en pocs temes es manifesta amb més claredat que en la qüestió ecològica, on és imprescindible la mirada global («pensa global, actua local») i el temps llarg (el compromís intergeneracional en què es basa el desenvolupament sostenible). I hi podríem unir la Política com a empoderament públic davant l'ofuscació del Mercat.

19

I poques conjuntures com a la que ens enfrontem aquesta segona meitat d'any per a fer-ho més palpable: el 2015 es presenta com un any de grans reptes i oportunitats en matèria ambiental. Juntament amb les contínues cites electorals, també assistirem a l'adopció dels nous Objectius de Desenvolupament Sostenible post-2015 a l'ONU el setembre i, sobretot, de nous compromisos contra el canvi climàtic a la Cimera de París el desembre.

Tres grans elements haurien de centrar l'aportació del debat polític i ciutadà a Espanya sobre ecologia aquest any, apuntant en conjunt al canvi del nostre model actual de producció i consum:

1. Seguint la proposta plantejada en el *Programa per la Terra* per les grans organitzacions ecologistes, la lluita contra el canvi climàtic ha de ser el centre de les polítiques en els diversos nivells.

«El canvi climàtic és un problema global amb greus dimensions ambientals, socials, econòmiques, distributives i polítiques, i planteja un dels principals desafiaments actuals per a la humanitat. [...] Molts d'aquells qui tenen més recursos i poder econòmic o polític semblen concentrar-se sobretot a emascarar els problemes i a amagar els símptomes, mirant només de reduir alguns impactes negatius del canvi climàtic.» [Laudato si 25,26]

A pocs se'ls escapa ja avui que el canvi climàtic és una de les amenaces més grans per a un futur sostenible. Si no prenem mesures amb urgència, les conseqüències seran summament perilloses, potser irreversibles. I aquest és un àmbit en el que la possibilitat, fins i tot l'obligació, d'establir objectius a diferents nivells més enllà de l'estatal (autonòmic, local, fins i tot personal) es fa imprescindible.

Per aquest motiu, donar a llum una política i una planificació integral, coherent i transversal de mesures locals, autonòmiques i estatals d'adaptació al canvi climàtic coordinada i coherent amb el Pla Nacional d'Adaptació al Canvi Climàtic, que integrin les mesures a adoptar en sectors de competències compartides o descentralitzades com ara transport, recursos forestals, agricultura, medi ambient, residus o eficiència energètica, hauria de convertir-se en prioritat ineludible. La futura Llei de Canvi Climàtic d'Andalusia que es podria aprovar aquest 2015 podria ser un primer pas en aquest sentit.

2. Avançar de forma urgent en la necessària transició energètica es presenta com una conseqüència immediata de la lluita contra el canvi climàtic.

«Per això s'ha tornat urgent i imperiós el desenvolupament de polítiques perquè en els pròxims anys l'emissió d'anhídrid carbònic i d'altres gasos altament contaminants sigui reduïda dràsticament, per exemple, reemplaçant la combustió de combustibles fòssils i desenvolupant fonts d'energia renovable. En el món hi ha un nivell exigü d'accés a energies netes i renovables.» [*Laudato si* 26]

«La necessària transició energètica es presenta com una conseqüència immediata de la lluita contra el canvi climàtic.»

Juntament amb la necessitat de superar un model energètic esgotat basat en els combustibles fòssils, o en el desesperat somni interessat del *fracking*, la dependència energètica exterior del nostre país i la pobresa energètica que amenaça milers de famílies situen la demanda d'un model clar de transició com una altra prioritat política de primer ordre.

Es a més aquest un àmbit en el que, com pocs, es fa visible la possibilitat de jugar el repte ambiental amb la possibilitat de generar ocupació, ocupació verda que a més se situa en sectors productius i tecnològics d'avantguarda, en els quals existeix una experiència contrastada.

Però per això, davant la política obstaculitzadora d'aquests últims anys, ostatge dels oligopolis elèctrics, cal impulsar un model energètic renovable, just i democràtic, en el en què es prioritzi una aposta clara per l'autoconsum i les energies renovables.

3. Reduir la producció de residus, fomentar l'ús sostenible de recursos, caminar cap a una economia circular.

«La terra, la nostra casa, sembla convertir-se cada vegada més en un immens dipòsit de porqueria.» [*Laudato si* 21]

20

Potser és en l'aspecte de l'(ab)ús dels recursos disponibles i la generació conseqüent de residus on es revelen els efectes del nostre model actual de producció i consum, la seva concreció en realitats i polítiques locals, la coresponsabilitat ciutadana i, per tant, el nostre poder de transformació. La gestió de residus suposa a més a més la partida més alta dins dels pressupostos municipals.

Es requereixen polítiques d'eficiència en l'ús dels recursos naturals i de reducció de residus, basades en campanyes de conscienciació ciutadana i en el suport a la producció local i ecològica, assegurant que el consum de recursos naturals estigui dins dels límits sostenibles de cada regió, minimitzant així la seva empremta ecològica.

Com ens recorden els militants ecologistes, però també el Papa, aquesta és la nostra hora, l'hora de generar el canvi necessari cap a un model de societat més just i sostenible, que passa per prioritzar la protecció ambiental i social davant els interessos dels interessos a curt termini dels mercats. Un nou model que suposi combinar creació de feina, equitat i qualitat de vida dins dels límits del planeta. Un model que és l'únic possible per a sortir de la crisi sistèmica actual, econòmica, ambiental, climàtica i social.

«La grandesa política es mostra quan, en moments difícils, s'actua per grans principis i pensant en el bé comú a llarg termini. Al poder polític li costa molt assumir aquest deure en un projecte de nació.» [*Laudato si* 178]

I amb els impostos i el sistema fiscal, què fem?

Xavier Casanovas

Partim d'un desengany. Hem construït una societat basada en un pacte social, en un consens entre capital i treball, que s'ha vist fet miques. Aquest consens passava per comptar amb un sistema fiscal (i així ho expressa la Constitució en el seu article 31.1) que complís dos principis: el d'igualtat (a mateixes rendes es

pagui el mateix) i el de progressivitat (que pagui més qui més té). Aquest principi, per moltes raons que ja coneixem, no es compleixen, i de fet han anat a pitjor: el sistema fiscal s'ha anat fent més regressiu, i els casos de frau i elusió fiscal van en augment.

La raó per reclamar un sistema fiscal més just no és ideològica sinó de pur sentit comú. En aquests moments la nostra economia dol del pitjor dels mals, una galopant desigualtat. A Espanya el nombre de rics ha crescut un 40% des de l'inici de la crisi. El darrer any 2014 els alts càrrec i consellers de les empreses de l'IBEX35 han obtingut rendes 104 vegades superiors a la renda mitjana de la seva empresa. En 2013, «només» ho eren 74 vegades més. Aquest és el punt de partida: el mercat, sense regular, sense línies vermelles que no pugui traspasar, parteix d'una desigualtat exorbitant.

La percepció que els ciutadans tenim és d'unes classes socials, unes elits, completament desconnectades de la realitat que viuen la majoria dels ciutadans. I el sistema fiscal no està ajudant a pal·liar aquesta sensació.

Són molts els casos que s'han donat els darrers anys de rebaixes fiscals injustificades que només han afavorit a uns quants. Com a mostra la rebaixa de l'impost als casinos a Catalunya del 55% al 10% per atreure capital, o la competència fiscal a la baixa entre autonomies que pràcticament ha acabat amb l'impost de patrimoni o el de successions. Impostos que només afecten a uns pocs: els que més tenen.

No deixa de ser sospitós i signe d'aquesta manipulació electoral, que els partits polítics que agafen el poder pugin impostos enl iniciar la legislatura i els baixin el darrer any, donant així la impressió d'una recuperació econòmica fictícia.

Ara bé, on mor la criatura és en les pràctiques d'elusió fiscal de les grans multinacionals. En un any d'eleccions com el 2015 ens cal reforçar i reactivar la lluita contra els paradisos fiscals i les pràctiques d'enginyeria fiscal agressiva. Aquesta setmana, el mateix comissionat de la UE pels afers econòmics, Pierre Moscovici, afirmava: «és inacceptable que certes multinacionals facin grans beneficis a la UE i paguin molt poc o gens en impostos dins de les nostres fronteres», alhora que presentava el pla CCCTB de lluita contra aquestes pràctiques.

Algunes propostes que creiem haurien d'aparèixer en tots els programes polítics d'aquest any electoral independentment del color polític que les defensi:

- Necessitat d'un informe oficial sobre l'impacte del frau fiscal: no pot ser que el nostre país no compti amb un informe oficial amb indicadors d'avaluació del frau fiscal i del seu impacte a la nostra economia. Si no hi ha voluntat política per elaborar un bon diagnòstic menys n'hi haurà per combatre el frau.
- Espais lliures de paradisos fiscals: cal el compromís de totes les administracions (Ajuntaments, Diputacions, Comunitats i Govern Central), de no establir contractes públics ni acceptar a concursos empreses que tinguin filials a paradisos fiscals o que no es comprometin en les seves memòries a explicar quant paguen en impostos país per país. Les maneres són múltiples. Ja hi ha propostes en aquest sentit en marxa com la del nou govern de la ciutat de Palma de Mallorca on ho han establert al segon punt del seu codi ètic.
- Dotar de recursos les agències tributàries pròpies: l'Agència Tributària fa aproximadament 100.000 actuacions a l'any i recapta 10.000 milions amb aquestes actuacions. La ONFI (Oficina de Fiscalitat Internacional de l'Agència) va fer 200 actuacions en grans corporacions que van permetre afiorar 1.300 milions d'euros més de base imposable d'aquestes empreses. Si el tipus d'aquestes empreses és del 30% això significa que les 200 actuacions de la ONFI, que signifiquen el 0,2%, recaptin el 4%! Cal dedicar als cossos fiscals a perseguir les grans multinacionals i no només el petit defraudador.
- Endurir els codis penals: necessitem exemplaritat pública per a fer entendre que el sistema fiscal és central en el nostre estat de dret. Això implica

«Necessitat d'un informe oficial sobre l'impacte del frau fiscal.»

«Espais lliures de paradisos fiscals.»

«Dotar de recursos les agències tributàries pròpies.»

«Endurir els codis penals.»

endurir els codis penals, eliminar les excuses absolutòries o la creació de nous delictes consistents en l'ofertament al mercat de serveis idonis per a la defraudació tributària.

Ho sabem, el problema té una dimensió global: de decisions que cal prendre en òrgans superiors, moltes vegades no democràtics i per tant de difícil accés. Però té també una dimensió de caràcter local que passa per la voluntat política de radiografiar el frau a casa nostra i de posar totes les traves possibles per a que aquest no es doni. Hem posat molts exemples de com fer-ho. Només cal voluntat política de treballar-hi.

Reptes educatius per a la transformació de la societat

Pepe Menéndez

Cada vegada que s'acosta un període electoral tornem a sentir algunes de les lletres més repetides de la cançó sobre l'educació.

Si abans de la crisi econòmica, la «música» de les propostes electorals subratllaven la importància que la formació dels infants i joves tenia per al futur del nostre país, després de l'esclat de la crisi són molts els candidats que han quedat retratats amb les polítiques que els seus partits han aplicat, tant en l'àmbit municipal, com en l'autonòmic o al govern central, encara que continuïn defensant de manera retòrica la importància de l'educació.

Algunes de les polítiques de caire conservador no han anat més enllà de l'estalvi econòmic que la situació financera de l'estat exigia. S'han mostrat tolerants amb la minva de recursos educatius dels sectors socials més febles, sense estimular iniciatives que poguessin contrarestar aquesta situació, i deixant al pur mercat l'evolució del sistema educatiu. Es pot dir que no han donat la cara per les capes més afectades per la crisi econòmica i no s'han mostrat actius en l'impuls de polítiques de transformació de l'educació, que poguessin respondre als reptes educatius que el món albira en aquest període de canvis profunds.

A l'altre costat del mapa ideològic, aquestes polítiques han estat contestades per diversos sectors de l'esquerra amb respostes previsibles, gens imaginatives i continuïstes respecte a les èpoques de creixement econòmic constant. Han estat respostes que no s'han sortit de l'argumentari essencial, que vincula més recursos econòmics amb una millora automàtica de l'educació, o que treu la paraula màgica de la privatització com a coartada per no entrar en un debat més a fons. La realitat dels vint anys últims del passat segle ha mostrat amb tossudesia que el sistema educatiu necessita de canvis profunds, que van molt més enllà de la clàssica divisió entre educació pública i educació concertada, i que reclama una governança diferent, i canviar les pròpies regles de joc dels principals agents educatius del sistema.

La vella anàlisi d'amplis sectors de l'esquerra, dibuixant una ratlla imaginària que separa l'escola pública i l'escola concertada en dos mons de desigual alçada moral no ha estat superada. Els avenços que s'havien fet per reconèixer un sistema públic on actuen escoles de titularitat pública i escoles de titularitat privada han anat enrere i han tornat els vells paradigmes. Els recels entre els diversos agents del sistema educatiu s'han accentuat, i s'ha perdut una gran quantitat d'energia en la creença que la solució per aconseguir una bona educació consisteix en tornar a la situació anterior a l'esclat de la crisi, o en el simplisme d'eliminar els concerts educatius, tal com han declarat alguns del nous rostres que aspiren a esdevenir els referents d'una nova època.

El panorama mostra una preocupant absència de rigor a l'hora d'elaborar un diagnòstic sobre l'estat actual de l'educació i del futur que desitgem, perquè sigui una autèntica palanca de construcció de capital social. L'educació necessita de nous paradigmes, que mobilitzin tots els recursos i tota la intel·ligència educativa de que disposem. Cal centrar-se en els alumnes per elevar el seu nivell educatiu, col·laborar amb altres agents per augmentar la cohesió social i, en definitiva, construir ciutadania. Cal prioritzar les zones i escoles de major risc per promoure ini-

«Absència de rigor a l'hora d'elaborar un diagnòstic sobre l'estat actual de l'educació i del futur que desitgem.»

ciatives que permetin un major èxit escolar. Cal identificar les vàlvules dels motors de canvi del nostre sistema educatiu, perquè siguin referents de la transformació educativa que necessitem. I cal pensar en un model de governança que posi l'interès pels alumnes per sobre d'altres interessos corporativistes de tota mena.

No sóc capaç de veure llum clara en les propostes dels nostres representats polítics. Uns perquè sembla que no són capaços d'inventar res més que tornar a models del passat, amb expressions retòriques, centrades en l'autoritat i l'esforç. I altres perquè repeteixen els mateixos esquemes ideològics d'altres paradigmes històrics, sense qüestionar-se si les pràctiques actuals són el camí que necessita l'escola pública per esdevenir un autèntic servei públic.

L'expressió més adequada que em ve al cap per definir el panorama és aquella frase bíblica de «no hi ha res de nou sota el sol». I ho escric amb tristor, perquè la meua opinió és que l'educació necessita de canvis profunds i de mirades molt més agosarades, que les que fins ara estan mostrant les declaracions dels candidats.

La meua esperança arrela en la capacitat que la societat i les xarxes educatives tinguem per crear consciència de la necessitat de canvi, i influir per modificar els plantejaments més anquilosats, que avui per avui dominen els ressorts del sistema.

Propostes per a una política migratòria més humana

Xavier Alonso

1. Aïllar la xenofòbia

23

Aquells que coneixen la història recent de la política d'immigració a Espanya, coincideixen en què l'any 2000 es va truncar el consens entre els dos grans partits sobre les línies mestres d'aquesta política. L'esborrany de la segona llei d'estrangeria de la democràcia va ser consensuada per la majoria de partits al Congrés dels Diputats, però en última instància no va rebre el suport del PP, que governava. La Llei orgànica 4/2000 es va aprovar sense els seus vots. I després de les eleccions del 12 de març del 2000, el PP, amb majoria absoluta, va aprovar la Llei orgànica 8/2000. Quin consens es va trencar?

El consens que es va trencar va ser la tradició de consensuar la política... El consens no té per què estar relacionat amb discursos electorals explícits. En una matèria tan sensible com és la immigració, pot consistir en parlar contingudament en els mitjans de comunicació, no estigmatitzar els immigrants o les confessions religioses, pactar canvis legals en comptes d'imposar-los, etc. Els partits i els seus líders han d'assumir aquesta responsabilitat. Plataforma x Catalunya, un partit xenòfob, va obtenir representació a les eleccions municipals del 2003 i del 2011, i aquí el consens consistiria —suposem— en aïllar-los, no donar-los joc en els debats, no competir pel missatge. El PP va assumir un reiterat discurs xenòfob a Badalona. Sens dubte, és difícil i fins i tot incoherent que un partit renunciï a competir per un espai electoral, per molt que un dels competidors sigui xenòfob... Per això, el debat electoral ha d'afrontar la dificultat comunicativa que entranya parlar d'immigració, però sense caure en el coqueteig amb les frases i les idees dels xenòfobs. La competició contra ells ha de ser amb amenaces penals i iniciatives legals, amb discursos ètics, amb mobilitzacions ciutadanes. Una espècie de «ni un pas enrere» cívica i també institucional.

Però el consens ha d'anar més lluny. La presència de la immigració estrangera a Espanya evoca altres realitats espanyoles, realitats que ja no són estrangeres. Molts associen els estrangers amb l'Islam, i altres associen l'Islam al gihadisme... Igual que s'associa els estrangers amb el fet de que els espanyols tinguin menys treballs per escollir. Per això, no s'han ni de suggerir aquestes connexions mentals que molts fan. Cal entendre les pors de la societat, però no reforçar-les; i fer polítiques eficients, tendents a «promoure les condicions per tal que la llibertat i la igualtat de l'individu i dels grups en què s'integra siguin reals i efectives; re-

«Entendre les pors de la societat, però no reforçar-les; i fer polítiques eficients.»

promoure els obstacles que impedeixin o en dificultin la seva plenitud i facilitar la participació de tots els ciutadans en la vida política, econòmica, cultural i social» (article 9.2 de la Constitució). Alguns estatuts d'autonomia, com ara el català, recullen literalment aquestes frases de la Constitució. És, doncs, un contingut absolutament essencial de la nostra cultura política.

2. No reduir drets i restituir el dret d'accés a la sanitat

En el debat electoral hi haurà propostes de polítiques, concrecions de com es gestionarà o com es regularà la immigració. Totes haurien d'anar en el sentit de la igualtat. El dret de tots, amb o sense papiers, d'accés a l'assistència sanitària, aconseguida la Llei orgànica 4/2000, es va truncar el 2012 (Real Decret Llei 16/2012), sense cap tipus de debat parlamentari. Un dret aconseguit després de quinze anys de lluites, mobilitzacions, sentències, negociacions, bones pràctiques professionals; un dret que va existir des del 2000 —en diverses comunitats autònomes, des d'abans— sense problemes significatius d'ordre pressupostari ni de gestió, va ser polvoritzat pel Govern en un moment. Davant la supressió del dret el 2012, algunes comunitats autònomes han aprovat les seves pròpies normes restituint, en graus diferents, la universalitat del dret: Andalusia, Canàries, Galícia, Catalunya, Euskadi, Navarra, València... Algunes governades per nacionalistes, altres per la dreta, altres per l'esquerra. Entenem que la preocupació política per restaurar el dret no era només la dignitat dels estrangers, sinó la cohesió de tota la societat.

Si l'Estat mai no ha sigut capaç d'evitar la irregularitat, si sempre hi haurà persones en situació irregular, si en la legislació hi ha un sistema per a regularitzar-les (les diferents modalitats d'autoritzacions de residència per arrelament), no és ni necessari —ni ètic— deixar aquestes persones sense drets bàsics. En conseqüència, una proposta per a les eleccions del 20D és la restitució de la universalitat en l'accés a la sanitat. I si parlem de restituir drets, evidentment, hem de demanar que no sigui retallat ni suprimit cap altre dret. Si un determinat dret el tenen ara els estrangers residents, que segueixi sent així, com a mínim. Si un determinat dret el tenen ara tots els estrangers, que segueixi sent així, com a mínim.

24

3. Finançar prou els grans serveis públics

Els drets dels estrangers a Espanya relacionats amb l'educació, els serveis socials, la sanitat, etc., tenen a veure no només amb una regulació jurídica sinó amb l'existència de serveis públics capaços de gestionar tota la demanda, serveis suficients i de qualitat. Durant la crisi econòmica iniciada el 2008 (i que encara persistirà en la propera Legislatura, la XI) es van aguditzar algunes desigualtats entre estrangers i espanyols. Per exemple, l'escola pública té, cada vegada més, més alumnes estrangers que la privada, i entre els estrangers hi ha més atur que entre els espanyols. Per a aconseguir la igualtat o, com diu la Constitució, per a «promoure les condicions per tal que la llibertat i la igualtat [...] siguin reals i efectives», cal finançar l'estat de benestar. Els serveis bàsics necessiten finançament, i no retallades. Des del 2005, una de les vies de finançament de la política d'immigració ha sigut el Fons estatal per a la integració dels immigrants, «que es dotarà anualment» (article 2.3 de la Llei d'estrangeria). Aquest fons, que l'Estat distribuïa a les comunitats autònomes amb criteris consensuats entre totes les administracions, va arribar a disposar de 200 milions d'euros el 2009, però va ser buidat del tot (0 euros) el 2012. Cal tornar a dotar pressupostàriament aquest fons, almenys al nivell del 2009.

«Els drets dels estrangers

[...] tenen a veure [...]

amb l'existència de serveis

públics capaços de

gestionar tota la demanda,

serveis suficients

i de qualitat.»

4. Eficiència i garantia dels drets humans en el sistema de control

La política d'immigració té aspectes durs, que no són fàcils de defensar. Per exemple, les fronteres. Per a tot aquell que cregui que malgrat tot les necessitem —entre els quals m'hi incloc—, hi ha una sèrie de propostes: millora material i de

garanties jurídiques en els centres d'internament d'estrangers; aplicació de les mesures alternatives a l'ingrés en aquests; més eficiència en la gestió de fronteres i en les operacions de salvament marítim, sempre amb la garantia de respecte dels drets humans; més rapidesa en la gestió de visats i autoritzacions de residència, fins i tot més eficiència i garanties en les expulsions –per seguretat jurídica–; millores materials i de recursos humans en les oficines d'estrangeria, etc.

5. No tocar l'arrelament

Un dels elements més importants i originals de la política d'immigració espanyola és el sistema de regularització per arrelament. Des del 1986, Espanya havia anat fent regularitzacions massives d'immigrants en situació irregular. A més, la legislació va anar creant un sistema per anar salvant casos individuals, primer mitjançant exempcions de visat i després amb expedients d'arrelament. Aquest sistema va cobrar una importància cada cop més gran des del 2005, i com que el 2008 la UE va impedir les regularitzacions massives (Pacte Europeu sobre Immigració i Asil), l'arrelament és ara l'únic mitjà del qual disposem. El sistema d'arrelament no s'ha de posar en qüestió.

6. Les CCAA i la pluralitat lingüística del país

La tendència a que el sistema immigratori espanyol requereixi als immigrants «informes d'integració» (per a la regularització per arrelament, la renovació de l'autorització de residència o la naturalització) es contradiu amb la falta d'un model clar de «prova» d'aquesta integració. Un model que ha de respectar les competències de les CCAA i la pluralitat lingüística del país.

25

7. Immigració i refugi

I finalment, la política d'immigració, en el debat de les eleccions del 20D, no pot quedar aliena ni a la participació en la política de la UE ni a l'exigència d'un compromís clar d'Espanya d'acollida de refugiats de Síria, Eritrea, l'Iraq... Refugi i immigració no es poden dissociar en la majoria d'aspectes d'ambdues realitats: parlem sempre de persones.

Als que voten: #novotismasclisme

Sonia Herrera

Per allò de mantenir «a mà els clàssics per a prevenir la caiguda» que deia Virginia Woolf, vull començar aquest article recordant les paraules que va escriure Clara Campoamor en la seva obra *Mi pecado mortal. El voto femenino y yo*: «Pobres homes polítics, aferrats a l'esperança de que res no es transformés al país, a que res no evolucionés, a que res ni ningú no es despertés espiritualment i caminés cap al futur!». Poc imaginava la senyora Campoamor que vuitanta anys després la classe política espanyola seguiria sense tenir en compte els problemes que afecten de forma específica a més de la meitat de la població. Certament, com ella mateixa va escriure el maig del 1936, «el camp en el que va fructificar aquell ideal» –el del sufragi femení– es va omplir de «noves llavors» i noves lluites pel que respecta als drets de les dones. Malauradament, en ple segle XXI els partits polítics ens segueixen considerant ciutadanes de segona... I en podem trobar uns quants exemples de tot això...

«En ple segle XXI els partits polítics ens segueixen considerant ciutadanes de segona...»

El passat 7 de desembre va tenir lloc a les cadenes d'Atresmedia el que es va denominar «El debat decisiu» entre tres dels candidats a la presidència del Govern

—Pablo Iglesias, Pedro Sánchez i Albert Rivera— i la vicepresidenta actual, Soraya Sáez de Santamaría. Just un mes abans, el 7 de novembre, la Marxa Estatal contra les Violències Masclistes, aglutinava a Madrid més de 100.000 persones en una marxa històrica contra les violències masclistes en la qual van participar unes 450 organitzacions feministes. Tanmateix no sembla que importi massa aquesta qüestió als futurs i presents governants que al ser interrogats sobre les mesures que preveuen els seus partits per a eradicar la violència contra les dones, van despatxar el tema en menys de quatre minuts entre vaguetats, incorreccions i sortides de to com la de la pròpia Sáez de Santamaría que va concloure el tema aconsellant a les joves que no permetessin que les seves parelles miressin els seus mòbils com si la responsabilitat davant el control i l'assetjament en l'àmbit de la parella fos de les pròpies víctimes.

Mentre escric aquestes línies el portal especialitzat *Feminicidio.net* té registrats 99 feminicidis i altres assassinats de dones comesos per homes a Espanya en el que va de 2015. Per això, resulta com a mínim vergonyosa la indiferència generalitzada que es va transmetre en el mencionat debat, més encara quan des del 2010 el pressupost per a la prevenció de la violència masclista s'ha retallat un 26%. El programa específic per a la igualtat d'oportunitats entre dones i homes ha perdut també un 61% dels seus fons en només una dècada. Aquestes retallades, a més de contravenir les recomanacions del Comitè de les Nacions Unides per a l'eliminació de la Discriminació contra la Dona (CEDAW en anglès), s'han traduït en un impacte nefast sobre la vida de les dones.

La manca de recursos en matèria d'igualtat en els Pressupostos Generals de l'Estat suposa entre altres conseqüències que s'hagin reduït notablement els punts d'atenció a dones víctimes de violència masclista, així com els punts d'encontre familiars, imprescindibles, tal i com recullen la Marta Borraz i en Raúl Sánchez a *eldiario.es*, «perquè la vida dels fills i les filles no es posi en risc en cas que un jutge dictamiï que un pare maltractador té dret a seguir veient-los».

26

Deixant de banda el debat a Atresmedia, fins i tot encara va ser pitjor la intervenció de Marta Rivera de la Cruz en el debat a nou que va tenir lloc a TVE el passat dimecres 9 de desembre i en el qual la candidata de Ciudadanos va negar la importància del gènere en la violència contra les dones demostrant una profunda ignorància i un absolut menyspreu per les expertes i els experts que porten anys estudiant i visibilitzant les causes específiques de la violència masclista que s'assenyalen en un sistema cultural i socioeconòmic patriarcal que es reinventa constantment i que promou relacions de gènere de dominància, una visió objectualitzada de la dona i una situació de desigualtat estructural entre dones i homes.

Al fil d'aquesta posada en escena dels arguments neomasclistes plasmats en el programa de Ciudadanos, resulta imprescindible reivindicar una vegada més l'ús polític del llenguatge i fer un pas endavant a l'anomenar els assassinats masclistes com feminicidis, especificant així que aquests són crims d'odi contra les dones per raó de gènere i que l'Estat n'és el responsable ja que no ofereix garanties ni posa tots els mitjans a la seva disposició (personals, materials i polítics) perquè les dones puguem gaudir d'una vida lliure de violències masclistes.

Per a eradicar la violència contra les dones és imprescindible que la societat en el seu conjunt prengui consciència i manifesti col·lectivament el seu rebuig fent seves les exigències que des del moviment feminista, constituït en la Plataforma 7N, he vingut fent de cara a les pròximes eleccions generals i entre les quals cal destacar algunes que resulten vitals pel que fa a la lluita contra la violència masclista:

- La prevenció de la violència masclista ha de ser un punt prioritari de les polítiques públiques.
- Les dones en situació de violència tenen dret a una «atenció estable i de qualitat, en condicions d'àmplia accessibilitat, confidencialitat, protecció i anonimat, que inclogui la rehabilitació, l'avaluació i el seguiment», així com a obtenir justícia, reparació i garanties de no repetició.
- És important «oferir una atenció especial a les dones amb discriminació múltiple [...]: dones amb diversitat sexual, migrants, amb diversitat funcional o sensorial dependents, en situació d'atur o en risc d'exclusió social».

«Per a eradicar la violència contra les dones és imprescindible que la societat en el seu conjunt prengui consciència i es manifesti».

- Cal establir un veritable model coeducatiu que garanteixi la diversitat afectiu-sexual i l'educació en igualtat en tots els nivells d'ensenyament, així com en l'educació no formal.
- La Llei integral contra la violència de gènere 1/2004, la Llei d'igualtat efectiva entre dones i homes 3/2007 i la Llei de promoció de l'autonomia personal i atenció a les persones en situació de dependència (39/2006) han d'estar dotades de pressupost i de mesures sancionadores que garanteixin el seu compliment.
- Sensibilitzar contra el masclisme i els estereotipus sexuals en tots els canals de socialització (mitjans de comunicació, escoles, productes culturals, empreses...) i activitats de competència pública i aplicar la legislació vigent en aquells de competència privada.
- És elemental introduir en la legislació penal el delictes d'apologia de la violència masclista que tant ha proliferat aquests darrers anys, especialment a través de les xarxes socials.

Altres temes essencials que alguns partits porten en els seus programes amb més o menys èmfasi tenen a veure amb la igualtat laboral, especialment pel que concerneix a l'esquerda salarial i a la conciliació. Mesures com ara l'educació gratuïta de 0 a 3 anys, l'equiparació i ampliació dels permisos de maternitat i paternitat o la reducció de la jornada laboral a 35 hores, són essencials per a posar la vida de les persones al centre per damunt del sistema productiu i per a advocar per un accés igualitari al mercat laboral i per una coresponsabilitat real de les tasques de cures i el treball reproductiu entre homes i dones.

Sobre altres qüestions com el reconeixement dels drets sexuals i reproductius, la incorporació de la perspectiva feminista de forma transversal en totes les polítiques públiques, la participació ciutadana de les dones, l'eradicació de la transfòbia i l'homofòbia, la construcció d'un espai públic més inclusiu o la visibilitat de les dones en tots els àmbits de la cultura, són pocs els partits –Podemos, Unidad Popular, Iniciativa Feminista i PSOE sí ho fan tot i que de forma desigual– que inclouen propostes concretes.

27

Per últim m'agradaria sumar-me a la reflexió que l'Emilia Arias feia en el seu article «Elecciones Generales 2015: ¿Dónde están las mujeres?» sobre la infrarepresentació de les dones en la política en general i en aquesta campanya electoral en particular, perquè les dones no som comparsa, ni un col·lectiu anecdòtic, ni la nota de color, ni la basa electoral de cap partit. Tal i com afirmava Arias, «tots els candidats de les grans formacions polítiques a la Presidència són homes i en les llistes al Congrés la cosa no invita a l'optimisme. [...] Hi ha dones preparades i vàlides en aquest país però els partits no deuen haver reparat en això»¹.

Però per a una representació igualitària en els llocs de presa de decisions davant la masculinització dominant de les institucions ni tan sols en tenim prou –tot i que ajudaria força– amb una representació paritària de dones i homes en els llocs de poder. Necessitem un canvi de paradigma i per això precisem que hi hagi representants polítiques feministes que incorporin al seu quefer diari les reivindicacions pels drets humans de les dones i de les persones LGTBI.

Com a electores (i també com a electors) tenim un gran repte per davant: seguir votant masclisme i convertir-nos en col·laboradores necessàries de la nostra pròpia discriminació o fer un ús responsable del nostre vot com a ciutadanes de ple dret, per nosaltres, sí, però també per les que vindran...

1. «Només el 34% de les candidatures presentades a les 52 circumscripcions electorals per les grans formacions estan encapçalades per dones. Això limita molt les possibilitats de les dones per a ocupar escons al Congrés. Només el PSOE du el 50%, 26 candidates, com a caps de llista» (*eldiario.es*, 10 de desembre del 2015).

Per la teva salut vota a consciència

CJ

Nani Vall-Ilossera

El nom de la secció *#2015electoral: ens va la vida* es fa real amb tota la seva cruesa quan parlem de salut. Parlem de salut i no de sanitat perquè la salut depèn de totes les polítiques i no només de les polítiques sanitàries. No hi ha salut si hi ha pobresa, si no es disposa d'un habitatge digne, si falla l'educació, si es viu al carrer, si no es promouen també des de la política hàbits i condicions de vida saludables, si no es tenen en compte les desigualtats de gènere, si no s'atén adequadament a les persones dependents i a les seves cuidadores, si no es treballa en condicions laborals dignes, si no es posa solució al drama de la desocupació, si no canvien les polítiques migratòries. Valorant que els determinants socials de la salut estan condicionant desigualtats creixents en la salut dels ciutadans, anem a centrar-nos en el sistema sanitari, que podria ser font d'equitat.

El punt de partida seria concebre l'atenció sanitària no només com una despesa sinó principalment com una inversió i la salut com un bé i competència de la societat en el seu conjunt, més enllà de la responsabilitat individual perquè està condicionada per la distribució desigual d'experiències perjudicials com vèiem abans. Les persones són el valor fonamental de la societat i tenir ciutadans sans, entenent la salut de forma més àmplia que la mera absència de malaltia, reverteix positivament en la societat.

«Les persones són el valor fonamental de la societat i tenir ciutadans sans, entenent la salut de forma més àmplia que la mera absència de malaltia, reverteix positivament en ella.»

Universalització

28

És ineludible la derogació del Reial Decret-Llei (RD) 16/2012 que va suposar un canvi radical en el model de sistema sanitari, passant d'un sistema de salut per a ciutadans a un sistema de salut d'assegurats, del dret a l'atenció sanitària com a dret de ciutadania a un dret lligat a la condició laboral, econòmica i administrativa. Cal recordar que el sistema sanitari tipus sistema nacional de salut (SNS) es finança a partir de la caixa general que es nodreix amb els diners de tots a partir d'impostos directes i indirectes. El SNS ha demostrat ser el model més equitatiu (evita una sanitat de pobres i una altra de rics), més eficient i el millor en resultats de salut de la població.

El RD 16/2012 va acabar amb la universalitat del SNS i va deixar sense atenció sanitària a milers de ciutadans immigrants en situació administrativa irregular i també a molts espanyols que surten del país a la recerca d'ocupació sense un contracte de treball indefinit. El temps ha demostrat que el RD té costos en vides i en sofriment i no té justificació econòmica.

Desmedicalització

Cal afrontar també des de la política la medicalització i la «medicamentització» de la nostra societat. Això concerneix tant a la medicina «convencional» com a les anomenades «teràpies alternatives». Espanya ocupa el segon lloc al rànquing mundial de consum de fàrmacs sense justificació pels nostres nivells de malaltia. El negoci de la salut ha vist en la intolerància al malestar, la por a la malaltia i a la mort, un nínxol de mercat que ha portat al fet que amb diners públics (i privats) s'estiguin finançant fàrmacs, tecnologia sanitària i procediments que no afegeixen res en termes de salut i qualitat de vida i comporten els riscos de tota activitat mèdica supèrflua. En un context present i futur de recursos necessàriament limitats, això té particular importància pel cost d'oportunitat: els diners que es gasta en unes coses no es pot gastar en unes altres.

S'han d'utilitzar els mitjans de comunicació públics per donar missatges educatius en aquest sentit i cal exigir als polítics que deixin en mans de personal tècnic unes decisions que han de prendre's sobre la base de criteris científics i socials. Dotar-se d'agències independents per a l'avaluació de nous medicaments, tecnologia i

procediments permetria que no es financés amb diners públics allò que no suposa una aportació sobre el ja existent. També en aquest sentit, caldria exigir a tots (polítics, gestors i professionals sanitaris), declaració dels conflictes d'interessos i hauria de poder declarar-se determinades activitats incompatibles amb el servei públic (en qualsevol dels seus nivells).

Desprivatització

La mercantilització de la salut i l'entrada de l'afany de lucre en els sistemes sanitaris van en contra de la seva sostenibilitat. Ho vàiem en el punt anterior però també es pot afirmar respecte a la gestió dels mateixos dispositius d'atenció sanitària: hospitals, centres de salut, centres d'atenció soci-sanitària... En un país on fallen els controls de forma proverbial, els centres de gestió privada amb i sense ànim de lucre han demostrat ser un forat per als diners públics, ja sigui per l'incompliment dels contractes i el rescat públic dels negocis que no han funcionat, o per la corrupció dels gestors d'unes institucions que queden fora del control parlamentari.

Reconfiguració

Per a la sostenibilitat i els bons resultats del sistema sanitari també és inexcusable afrontar el repte de la seva configuració. Hem de passar d'un sistema sanitari hospital-cèntric i que fomenta l'atenció súper-especialitzada a un sistema centrat en els recursos que hi ha en la comunitat i basat en l'atenció integral i integradora de les persones, d'una atenció centrada en la malaltia a una atenció centrada en les necessitats de les persones. Està de sobres provat que els sistemes en què l'atenció primària és l'eix vertebrador amb paper de directora d'orquestra de tot el sistema sanitari, són més eficients i tenen millors resultats en salut (disminució de la mortalitat en un 6% quan s'augmenta un metge general per cada 10.000 habitants, segons dades de Regne Unit). També sabem que els resultats en salut són pitjors quan la persona rep una atenció fragmentada a càrrec de molts especialistes. Afrontar aquest canvi de forma real i efectiva i plantar cara a la necessària reforma del sistema hospitalari ha d'anar acompanyat de molta pedagogia. Cal explicar bé a la població aquests conceptes perquè són contrahegemònics, tot i que beneficien la seva salut en un context de creixent complexitat tant degut a l'envelliment de la població, com a les dificultats de la medicina a l'hora de determinar allò que és beneficiós o perjudicial per a cada persona.

El repte no és trivial. El procés de mercantilització de la salut és un procés global on el capital empeny amb fermesa cap a una americanització dels sistemes sanitaris europeus, amb un gradual abandó del subjecte a les forces del mercat, a la seva sort, a la seva genètica i a la seva posició socioeconòmica. La bona notícia és que el procés actual perjudica a tots, rics i pobres, encara que de manera desigual, i que en la història la força de la gent ja va aconseguir canvis importants. Això sí, sense pressió ciutadana mai es va aconseguir res.

«Hem de passar

d'un sistema sanitari que fomenta l'atenció súper-especialitzada a un sistema centrat en els recursos [...] a una atenció centrada en les necessitats de les persones.»

Programa saludable	Programa insalubre
Prioritza accions socials sanes (habitatge, treball, prestacions socials, educació...).	No considera aquestes accions socials com a promotores de salut.
Proposa sense limitacions un SNS universal (pagat amb els impostos i d'accés gratuït al moment d'ús per tots).	Proposa altres fórmules menys eficients de sistema sanitari: seguretat social, incentius fiscals per disposar de mútues privades, etc.
Proposa disminuir la despesa en farmàcia, tecnologia i actuacions no provades.	No posa límits a l'ús de fàrmacs, tecnologia o actuacions no provades, o fins i tot els incentiva (sovint amb l'excusa del desenvolupament econòmic i científic).
Proposa millorar la gestió dels centres públics, considerant fins i tot noves fórmules en la gestió dels professionals.	Dóna per fet (sense cap justificació científica) que la gestió privada és millor que la pública.
Proposa incrementar els recursos per a una millor atenció primària (més metges i infermeres de capçalera) encara que sigui a costa de replantejar els recursos hospitalaris.	Planteja un augment d'hospitals amb l'excusa de la seva proximitat (quan l'important en ells és la seva eficàcia, que requereix certa concentració de patologies i procediments).

col·lecció virtual

1. **Mons. Romero, un defensor profètic dels Drets Humans.** Xavier Alegre
2. **Treinta años de reformas laborales en España.*** Joan Coscubiela i Eduardo Rojo
3. **Al qui té, li donaran encara més; al qui no té, li prendran tot.** José Eizaguirre
4. **Injustícia i ineficàcia. Una anàlisi crítica de la reforma laboral 2012.** Julia López
5. **Per un ordre mundial més just.** Mario Toso
6. **Un salari que correspongui a la dignitat humana i al bé comú.** Jesús Renau
7. **Deu barques varades a la platja.** Josep Lluís Iriberry
8. **Reflexions sobre “espiritualitat del treball” en temps de precarietat.** Dario Mollá
9. **Immigració i noves cruïlles.** Alberto Ares
10. **Què ens hi juguem? Reflexions per a un any electoral.** Diversos Autors

* Títols editats només en castellà

La col·lecció virtual és el recull de materials publicats exclusivament al web. Aquí hi trobaràs quaderns que per la seva extensió o pel seu format i estil diferents no hem editat en paper, però que tenen el mateix rigor, sentit i missió que els nostres Quaderns C.J. Desitgem que circulin per la xarxa, i per això comptem amb tu.

Trobareu tots els quaderns d'aquesta col·lecció a: www.cristianismeijusticia.net/virtual